

Over Toren en Torren

Analyse van en hulpstrategieën
voor de spellingsregel van de
open en gesloten lettergreep.

Meesterstuk Marjon Bouma
Studentnummer 2154456
Master Special Educational Needs
Fontys OSO
Leerroute Remedial Teacher

Begeleid door Ton Deley

Mei 2011

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inleiding	4
1 Verlegenheidssituatie en onderzoeksvraag	
1.1 Inleiding	5
1.2 Verantwoording gebruikte begrippen	5
1.3 De regels van de open en gesloten lettergreep	6
1.4 Onderzoeksvraag	7
1.5 Eindsituatie	9
2 Probleemanalyse, voorwaarden en uitleg van de regels	
2.1 Inleiding	10
2.2 De moeilijkheid in de regels van de open en gesloten lettergreep	10
2.3 Voorwaarden om de regels toe te kunnen passen	12
2.4 Uitleg van de regel van de open lettergreep in de methode Taal op Maat	13
2.4.1 Eerste instructies van de aanbidding van de regel van de open lettergreep	15
2.5 Uitleg van de regel van de gesloten lettergreep in de methode Taal op Maat	17
2.6 Frequentie van de herhaling van de regels in de methode Taal op Maat	19
2.7 Samenvatting en conclusie	20
2.8 Onderzoeksplan	21
2.8.1 Triangulatie	21
2.8.2 Voorbereiding praktijkonderzoek	22

3 Onderzoeksresultaten en conclusies

3.1	Inleiding	24
3.2	Methodenvergelijking	25
3.2.1	Overeenkomsten in de methoden en methodieken	26
3.2.2	Verschillen in de methoden en methodieken	27
3.3	Resultaten van de enquêtes	30
3.3.1	Enquête leerlingen	30
3.3.2	Enquête leerkrachten	31
3.3.3	Enquête remedial teachers	31
3.4	Resultaten praktijkonderzoek	32
3.4.1	Inleiding	32
3.4.2	Instapdictee	33
3.4.3	Resultaten van de aangeboden strategieën	33
3.4.4	Einddictee	35
3.4.5	Conclusie praktijkonderzoek	35
3.5	Algemene conclusie: antwoord op de onderzoeksvraag	36

4 Discussie en aanbevelingen

4.1	Inleiding	39
4.2	Punt van discussie	39
4.3	Aanbevelingen	39

5 Reflectie

Literatuurlijst

Bijlagen

Bijlage 1	Geschiedenis van de spelling en leesonderwijs in Nederland	43
Bijlage 2	Verslag onderzoeksbijeenkomsten	45
Bijlage 3	Enquête remedial teachers	52
Bijlage 4	Enquête leerlingen	53
Bijlage 5	Enquête leerkrachten	54
Bijlage 6	Instap- en einddictee	55

Samenvatting

Als RT stagiaire hoorde ik op mijn stageschool regelmatig leerkrachten praten over de spellingsregels van de open en gesloten lettergreep. Het was een moeilijk aan te leren regel en zelfs in de bovenbouw was hij nog niet bij alle leerlingen geautomatiseerd. Ook tijdens mijn RT werk kreeg ik leerlingen die moeite hadden met het toepassen van die regels. Ik wilde graag weten wat de oorzaak was dat de regels zo moeilijk te automatiseren waren bij de leerlingen en wat ik kon doen om te zorgen dat de leerling de regel wel zou automatiseren.

Voor mijn onderzoek heb ik gebruik gemaakt van de volgende triangulatie:

- Afnemen van enquêtes bij de leerlingen van groep 5 t/m 8, de leerkrachten van die groepen en een vragenlijst voor remedial teacher.
- Literatuuronderzoek.
- Praktijkonderzoek.

In gesprekken en enquêtes met remedial teachers en leerkrachten werd ik me bewust van methoden en methodieken die er zijn en waar deze ervaringsdeskundigen tegen aan lopen met het behandelen van deze spellingsregels. Uit de literatuur bleek dat remediërende methodieken de regels stap voor stap automatiseerden en reguliere spellingsmethoden de regel in één keer aanboden. Deze methodieken hanteren verschillende strategieën. Hier heb ik er een aantal van uitgezocht voor mijn praktijkonderzoek. Deze heb ik aangeboden aan vijf zwak spellende, niet dyslectische leerlingen uit groep 5. Met hen heb ik onderzocht welke strategieën aanslaan en of het werkt om verschillende leerstijlen aan te spreken.

Mijn conclusies en aanbevelingen zijn:

- Van groot belang is om steeds bij de leerling te controleren of deze aan de voorwaarden voldoet om regels te leren en toe te passen. Pas dan kun je verder gaan.
- De regel stap voor stap aanleren en automatiseren is het allerbelangrijkst voor een leerling die zwak spelt. Zo integreert ze de regel en begrijpt ze wat te doen.
- Elk kind is uniek en leert het best op zijn eigen manier. Het is belangrijk om zo dicht mogelijk bij die manier aan te sluiten.

Inleiding

Het afgelopen jaar heb ik de RT opleiding gevolgd. Hiervoor liep ik stage op een reguliere basisschool (hierna aangeduid als stageschool). Op deze school kwam ik vaak in aanraking met leerlingen die de spellingsregels van de gesloten (bijvoorbeeld 'ridder') en open lettergreep (bijvoorbeeld 'slapen') niet beheersen. Leerkrachten en collega's herkenden dit probleem. Het aanleren van de regels en vooral het toepassen leverde vaak tot in de bovenbouw problemen op. Het zijn kennelijk regels die moeilijk aan te leren zijn en vaak niet geautomatiseerd worden. Hoe komt dat en hoe zou dat beter kunnen? Mijn nieuwsgierigheid was gewekt.

Dit onderzoeksrapport bevat 5 hoofdstukken, een literatuurlijst en bijlagen.

In hoofdstuk 1 ga ik me verdiepen in de regels van de open en gesloten lettergreep en zo kom ik tot mijn onderzoeksvraag. In hoofdstuk 2 maak ik de probleemanalyse, bekijk ik voorwaarden en de uitleg van de regels volgens de op school gehanteerde methode. De onderzoeksresultaten en conclusies beschrijf ik in hoofdstuk 3, waarna ik in hoofdstuk 4 discussiepunten voorstel en aanbevelingen doe. In hoofdstuk 5 sluit ik af met een reflectie op mijn onderzoek.

Ik wens u veel leesplezier.

1. Verlegenheidsituatie en onderzoeksvraag

1.1 Inleiding

Ik ben deze opleiding begonnen in september 2010 en wist nog bijna niets over spellingsonderwijs. Zelf kom ik niet uit het onderwijs. Bovendien doe ik de tweejarige opleiding in één jaar, waardoor ik de module over lees- en spellingsproblemen pas eind maart 2011 zou volgen. Helemaal blanco, wat dit onderwerp betreft, ben ik begonnen aan dit meesterstuk. Ik was erg nieuwsgierig naar de spellingsregels, de toepassing en de problemen die zich hierbij voordeden. Een sprong in het diepe is het daardoor geworden. Veel lezen, praten en ervaren was de oplossing om te komen tot inwijding en verdieping in het onderwerp en tot een antwoord op mijn vragen. Wat wilde ik uiteindelijk weten?

Ik wilde weten waarom deze regels zoveel problemen opleveren en onderzoeken hoe ik, als remedial teacher, ze dan zo aan zou kunnen aanbieden, dat het geen of zeker minder problemen zou opleveren. Ik wil me gaan bekwamen in de spelling, de methoden die er zijn, achtergronden en aan een groep leerlingen verschillende strategieën aanbieden om de regels zo goed mogelijk toe te kunnen passen.

1.2 Verantwoording gebruikte begrippen

De literatuur doorlezend stuitte ik op veel verschillende benamingen voor dezelfde woorden. Zo worden de benamingen 'klankgroepen', 'klankstukken' en 'spreekmaten' gebruikt als wordt gesproken over het verdelen van een woord in stukjes. Een woord wordt niet meer in lettergrepen verdeeld maar in groepjes klanken. Het begrip 'lettergreep' wordt dan weliswaar niet gebruikt, omdat een woord in 'klankgroepen' wordt verdeeld, maar we spreken wel over de 'regel van de open en gesloten lettergreep'. Maar ook de 'regel van de verdubbeling en verenkeling', de 'letterdief' en de 'verdubbelaar', de 'regel van de lange klank en de regel van de korte klank'. Een beetje verwarrend is het wel. Ik kan me voorstellen dat als een leerling verhuist van de ene school naar de andere en ook van methode verandert waar andere begrippen worden gebruikt, zij erg in de war kan raken. Om verwarring te voorkomen gebruik ik de volgende begrippen:

- De regel van de open lettergreep.
- De regel van de gesloten lettergreep.
- Klankgroepen.

Ik heb voor deze begrippen gekozen omdat die op de stageschool worden gebruikt en ik daar mijn onderzoek heb gedaan. Informeel worden deze regels aangeduid met 'Toren en Torrenregel'. 'Toren' en 'Torren' zijn de signaalwoorden die bij de regels horen die in de methode van de school gebruikt worden. Deze methode wordt uitgebreid beschreven in hoofdstuk 2.4 en 2.5. De volgende vraag is: hoe luiden de regels van de open en gesloten lettergreep?

1.3 De regels van de open en gesloten lettergreep.

De regels voor de open en gesloten lettergreep zijn als volgt:

De regel van de **open lettergreep** luidt:

als je aan het eind van een klankgroep een lange klank (aa, ee, oo uu) hoort, dan haal je één klinker weg.

Voorbeeld: *slapen*; verdelen in klankgroepen wordt slaa-pen. Je hoort een lange klank, aa, aan het eind van de klankgroep, dus haal je één a weg: slapen.

De regel van de **gesloten lettergreep** luidt:

als je aan het eind van een klankgroep een korte klank (a,e,i,o,u) hoort, schrijf je daarna twee medeklinkers.

Voorbeeld: *ridder*; verdelen in klankgroepen wordt ri-der. Je hoort een korte klank i, aan het eind van de klankgroep, dus volgen er twee zelfde medeklinkers: ridder.

Beide regels, die van de open en gesloten lettergreep, neem ik mee in dit onderzoek, omdat ze vaak in één adem genoemd worden. Ze worden bij elkaar in veel methoden en methodieken genoemd of achter elkaar aangeboden.

Ter verduidelijking van de uitleg van de regels wil ik het begrip 'klankgroep' uitleggen. Een klankgroep is iets anders dan een lettergreep. Een klankgroep is een auditieve lettergreep. Klankgroepen ontstaan bij het uitspreken van een woord in klankdelen, bijvoorbeeld bà-ken voor bakken. Voor een klankgroep wordt ook wel het verwarrende begrip 'auditieve lettergreep' gebruikt.

Er is onderscheid tussen klankgroepen en visuele lettergrepen. Bij de eerste gaat het om een hulpmiddel bij het aanleren van een spellingregel. Bij de laatste gaat het om de regels voor het afbreken van woorden aan het eind van een regel.

Ook het oefenen van auditieve analyse in de vorm van het klappen of stampen van woorden, zoals dat in de kleutergroepen gebeurt, kunnen we het verdelen in klankgroepen noemen.

Het begrip klankgroep is afkomstig uit de methode Spelling in de lift. In de methode Letterstad werd gesproken van klankvoet, waarbij de laatste klank de klankteen werd genoemd. In andere methodes worden andere begrippen gehanteerd, bijvoorbeeld spreekmaat (Balans). In het programma (Zo leer je kinderen lezen en spellen) van J. Schraven worden de begrippen klankvoet en klankteen opnieuw geïntroduceerd (zie ook 3.2.2). (<http://www.slo.nl/primair/leergebieden/ned/taalsite/lexicon/00138>).

1.4 Onderzoeksvraag

Als ik over problemen rondom deze regels begon in een groep op de RT opleiding of bij mensen die op de één of andere manier met deze regels in aanraking komen (logopedisten, leerkrachten, remedial teachers), kwam er direct respons en herkenning. Van medestudenten kreeg ik als reactie: "Dat jij je daar nog druk om maakt." Een bijzondere reactie vond ik dat. Maakt niemand zich dan druk over een belangrijke spellingsregel die kennelijk veel problemen veroorzaakt? Ik hoor wel veel mensen erover klagen.

De leerkrachten op mijn stageschool werden erg enthousiast toen ik vertelde, dat ik mijn meesterstuk over dit onderwerp ging doen. Ze zouden graag een vorm aangeboden krijgen om deze regel goed in te oefenen. Leerkrachten in groep 8 vertelden me zelfs dat zij nog leerlingen hebben die deze regel niet goed kunnen toepassen. Hier valt dus zeker wat te onderzoeken en hopelijk voor de leerlingen wat te verbeteren.

Dat deze regels bij zowel leerlingen als bij professionals reactie oproept geeft aan dat er iets bijzonders aan de hand is. Maar wat? Zit het in de vorm van aanbieden van de regels, is het iets neurologisch of is er iets heel anders aan de hand?

Jean Piaget (1896-1980) stelde dat kinderen tussen de 7 en de 10 jaar bij het leren nog meer gebonden zijn aan het concreet waarneembare. Dit betekent o.a. dat zij nog niet in staat zijn om met regels te werken, zoals die bv. in de spelling gehanteerd worden. Drs. M. de Jong, GZ- psycholoog/Orthopedagoog-Generalist van het Dyslexie Centrum Kennemerland, vraagt zich af of de schrijvers van bepaalde taal – en rekenmethodes

Piagets bevindingen uit het oog zijn verloren. Van kinderen van 7/8 jaar wordt verwacht dat zij al informatie verwerken op het niveau van een 10/11-jarige.

(<http://www.dyslexiecentrumkennemerland.nl/visie.htm>). Ik vind dit een goede vraag om in mijn achterhoofd te houden.

Met al deze informatie werd ik steeds gemotiveerder om uit te zoeken waar men bij het aanbieden van deze regels op vastloopt en aan de hand van die informatie te komen tot een vorm van aanbieden van deze regels die wel aanslaat en beklijft. Hiermee kan ik leerlingen, die problemen ondervinden met het aanleren van deze regel, beter begeleiden als remedial teacher. Ik kom dan ook tot de volgende **onderzoeksvraag**:

Wat is de essentie van de spellingsregels van de open en gesloten lettergreep en hoe kan ik als remedial teacher deze regels zo aanbieden dat de leerling deze op een correcte wijze toepast?

Deelvragen:

1. Wat zijn de voorwaarden om de regel goed toe te kunnen passen?
2. Welke methoden worden aangeboden om deze regels aan te leren?
3. Wat zijn de ervaringen van professionals (bijv. remedial teachers, leerkrachten) over de aangeboden methoden om deze regel aan te leren?

Hiervoor wil ik de volgende onderzoeken gaan doen:

- De spellingmethode Taal op Maat doornemen, die de school gebruikt en de aangeboden regel analyseren. (*deelvraag 1*)
- Wat is de essentie van de lange en korte klankregel? (*deelvraag 1*)
- Enquête afnemen bij de leerlingen van groep 5 t/m 8 over de inprenting van de regel en de uitleg ervan. Snappen ze wat de regel inhoudt? (*deelvraag 1*)
- Gesprekken met leerkrachten over ervaringen met het aanbieden en oefenen van deze regel. (*deelvraag 1 t/m 4*)
- Gesprekken met professionals, zoals remedial teachers en docenten. (*deelvraag 1 t/m 5*)
- Verschillende spellingmethoden en methodieken bekijken. Welke regel hanteren zij bij de open en gesloten lettergreep en hoe wordt die aangeboden? Wat zijn de ervaringen met andere methoden? (*deelvraag 4*)

- Remediërende software voor het aanleren van deze regel bekijken. (*deelvraag 2,3*)
- Onderzoek doen op mijn stageschool met een groepje van 5 zwakke spellers uit groep 5 die deze regel moeilijk vinden. Analyseren van de moeilijkheden op het gebied van deze regels, verschillende strategieën aanbieden en analyseren wat er gebeurt. Ik wil samen met de leerlingen uitzoeken wat een goede manier is om de regel wel te onthouden en goed toe te passen.

1.5 Eindsituatie

Aan het eind van het onderzoek wil ik de volgende conclusie te kunnen trekken:

- Er zijn strategieën om deze regel zo aan te bieden dat de regel bij de leerling beter in het geheugen blijft zitten. Ik gebruik deze bij de begeleiding van mijn leerlingen.

Nu ik weet wat ik wil onderzoeken, ga ik me in de volgende onderwerpen verdiepen.

- De geschiedenis van spelling en leesonderwijs. Dit staat in bijlage 1.
- De kern van het spellingsprobleem, de spellingmethode die gebruikt wordt op stageschool en een methodevergelijking worden behandeld in hoofdstuk 2.

2. Probleemanalyse, voorwaarden en uitleg van de regels

2.1 Inleiding

Het feit dat veel methodes en zeker de remediërende methodes zijn ontwikkeld om o.a. de regel van de open en gesloten lettergreep op verschillende manieren aan te bieden laat zien dat deze regels over het algemeen als lastig worden ervaren, anders zou dit niet nodig geweest zijn. Wat maakt het zo moeilijk? In paragraaf 2.2 ga ik hier dieper op in. In paragraaf 2.3 geef ik een overzicht van de voorwaarden om de regel toe te kunnen passen. Vervolgens ga ik in paragraaf 2.4 en 2.5 dieper in op de methode Taal op Maat voor wat betreft de open en gesloten lettergreep. In paragraaf 2.6 beschrijf ik de frequentie van de herhaling van deze regels binnen de methode. Paragraaf 2.7 sluit af met de samenvatting en conclusies. Hieruit volgt mijn onderzoeksplan, dat ik in paragraaf 2.8 uiteen zet.

2.2 De moeilijkheid in de regels van de open en gesloten lettergreep

Ik heb mijn RT collega's, waarmee ik in een supervisiegroep zit in Arnhem, de volgende vraag gesteld: 'Waar zit de moeilijkheid in deze regels?'.
Hieronder enkele reacties op mijn vraag.

"Bv 'apen'. Je hoort aa maar schrijft a. Maar meester schrijf je wel met dubbel ee dus die regel gaat hier niet op. Verwarrend niet?"

Dan de dubbelzetter; bedden; je hoort be-den maar schrijft dubbel d. Omdat je een korte klank hoort

-e- komt de dubbelzetter. Maar hoe zit dat dan bij -geluk- Je ziet toch een -e- dus dan wordt het toch -gelluk- denken ze dan. Maar dat is dan weer de -stomme -e- "

"Ik denk dat deze spellingregel niet zo logisch is voor zwakke spellers. Jammer dat ze 'm ooit hebben ingevoerd. Mijn moeder moest in haar lagere schoolperiode deze – voor haar - nieuwe spellingregel leren. Trouwens, zwakke spellers hebben wel moeite met meer spellingregels. Maar als ze de korte/ en lange klankregel en de eind –d/t goed schrijven, dan schrijven ze 60% goed, vertelde een docent van de opleiding op de Hogeschool Utrecht. In mijn praktijk krijg ik meer kinderen voor rekenen. Zwakke spellers hebben denk ik niet zo'n goed woordbeeld."

Op de stageschool wordt gewerkt met de spellingmethode Taal op Maat. Ik heb de leerkrachten gevraagd naar de problemen die zij tegen komen. Een paar opmerkingen:

“Binnen de regels gaat het goed, maar het toepassen in een vrije tekst is het probleem”

“Leerlingen vergeten de regel heel snel”

“Leerlingen hebben problemen met woorden met 3 klankgroepen of meer. Ze herkennen dan de toren/torren regel niet meer”

“Het signaalwoord toren is een auditief moeilijk woord. De lange klank is hierin niet goed te horen”

“Het onderscheiden van lange en korte klanken vinden de leerlingen lastig t/m groep 5. Vaak worden beide regels vrij snel na elkaar aangeleerd en halen ze het door elkaar. Heel bijzonder is dat door een aantal leerlingen de regel op niet relevante woorden wordt toegepast, bijv. autto, nieuwwtje.”

Een leerkracht uit het speciaal onderwijs die veel leerlingen in de groep heeft uit het autistisch spectrum en ook met deze methode werkt zegt:

“Wat opvallend is in de spellingsmethode is dat er geen samenhang is met de taalmethode. De leerlingen zien er ook geen samenhang in.

Het leermiddel zoals het nu is, het werkboek, is niet geschikt voor leerlingen met een autisme spectrum stoornis. Het voordeel is dat er niet veel plaatjes in staan, en dus weinig prikkels geeft. Het nadeel is dat er veel geschreven moet worden”.

Een aantal problemen komt vaker terug:

- Het onderscheiden van lange en korte klinkers is moeilijk.
- Er zijn veel woorden waar een andere regel op van toepassing is, zoals bijv. geluk, die voor verwarringen kunnen zorgen.
- Het toepassen van de regel in vrije tekst is lastig voor de leerlingen.
- De regels worden snel na elkaar aangeleerd waardoor de verwarring toeslaat.
- De inoefening is te kort.
- Soms hebben leerlingen het hakken van woorden niet geautomatiseerd.

Deze problemen zijn in grofweg twee gebieden te verdelen:

- Problemen m.b.t. de voorwaarden om de regel toe te kunnen passen (zie 2.3).
- Problemen m.b.t. het tempo waarin de regels worden aangeleerd (zie 2.6).

Allereerst wil ik kijken wat de voorwaarden zijn om de regel te begrijpen en toe te kunnen passen. Problemen t.a.v. het tempo waarin de regel aangeleerd wordt, zal ik bespreken in paragraaf 2.6.

2.3 Voorwaarden om de regel toe te kunnen passen

Er wordt een aantal problemen benoemd die leerkrachten tegenkomen bij het aanleren van de regel aan hun leerlingen die te maken hebben met de voorwaarden om deze regel überhaupt te kunnen begrijpen. Aan welke voorwaarden moet de leerling voldoen om deze regel te begrijpen en toe te kunnen passen?

Ik neem de regel van de gesloten lettergreep als voorbeeld.

Het toepassen van deze regel verloopt in stappen:

- bepalen van de klankgroepen
- vaststellen wat je hoort aan het einde van de betreffende klankgroep
- vaststellen of het om een korte klinker gaat
- nagaan welke medeklinker daarop volgt en
- deze vervolgens verdubbelen bij het schrijven.

Deze reeks stappen beschrijft een procedure en vereist procedurele kennis. Maar er wordt, onder andere, óók verondersteld dat bekend is wat een klinker of een medeklinker is en hoe je een woord in klankgroepen verdeelt. Het kennen van zulke 'feiten' (termen, begrippen) is een voorbeeld van declaratieve kennis. Bovendien ontstaat er door het frequent doorlopen van deze procedure, minstens impliciet, het besef dat deze aanpak succesvol is, of: er komt metacognitieve kennis tot stand. (W. Ruysenaars e.a., 2009).

Daphne Jansen Adriaans, Remedial Teacher en dyslexiespecialist, zegt hierover: *"Bij jonge kinderen zie je geregeld dat ze de deelvaardigheden niet beheersen die ze nodig hebben om het spellingsonderwijs aan te kunnen: ze horen bijvoorbeeld het verschil niet tussen de a in bakker en die in haken. Dat wijst erop dat ze een stap hebben overgeslagen in het verwerven van deelvaardigheden. Ze zijn dan ook niet in staat om de klankgroep regels toe te passen. Neem nu een regel als de 'letterdief' voor meervouden zoals jaar/jaren: 'Lange klanken hebben pech, ik haal een letter weg.' Het gekke is dat ze een dergelijke spellingsregel vaak wel kunnen opdreunen, maar in de praktijk kunnen ze hem niet toepassen. Zo moet je per kind diagnosticeren welke van de basisvaardigheden het zich niet eigen heeft gemaakt en daar eerst aan werken."*

www.taalschrift.org/reportage/005174.html

Dus kort gezegd moet een kind het volgende weten:

- wat is een klinker?
- wat is een medeklinker?
- wat is een klankgroep?
- hoe verdeel ik een woord in klankgroepen?
- welke klankgroep eindigt op een korte of lange klank?
- een korte en lange klank kunnen horen en benoemen.

Hoe werkt deze methode bij het aanleren van de regels uit en hoe frequent wordt er herhaald? In de volgende paragraaf ga ik de methode beschrijven t.a.v. de aanbieding van de regels van de open (2.4) en gesloten lettergreep (2.5). In paragraaf 2.6 beschrijf ik de herhaling van beide regels binnen de methode. Dit doe ik om een goed beeld te krijgen hoe de regels worden aangeboden en waar de eventuele knelpunten t.a.v. voorwaarden en herhaling zitten en wat verbeterd of aangevuld zou kunnen worden. Ik heb een praktijkobservatie van de instructieles van de regel van de open lettergreep gedaan. Het verslag daarvan staat in paragraaf 2.4.1. Ik kon geen instructie les van de gesloten lettergreep bijwonen, omdat die pas aan het begin van groep 5 gegeven wordt.

2.4 Uitleg regel van de open lettergreep in de methode Taal op Maat

De stageschool gebruikt de spellingsmethode Taal op Maat. Met de feedback van de leerkrachten wil ik deze methode uitgebreid op het gebied van de regel van de open en gesloten lettergreep analyseren. Op deze manier hoop ik erachter te komen waar de knelpunten zitten.

Taal op Maat biedt de regel van de open lettergreep (Torenregel) aan in groep 4, blok 7 (begin mei) les 5 en 6.

Het signaalwoord is Toren.

Doel: de leerlingen leren woorden met een open lettergreep in delen te verdelen. Ze leren de klanken a, e, o, u, als 'lang' te herkennen en oefenen met deze woorden (cat.14).

Bij de les worden het volgende gebruikt:

- spellingsticker met een afbeelding van het signaalwoord 'toren'.
- kopieerblad met een grote afbeelding van het signaalwoord 'toren'.
- spellingsoftware.
- hulp kopieerblad.

Categorieregels: Hoor je aan het eind van een klankgroep een lange klank (aa,ee,oo,uu), dan schrijf je maar één a,e,o,u.

Categoriwoorden: Dit zijn woorden uit het verhaal, uitbreidingswoorden en moeilijke woorden uit de tekst waar de betekenis van uitgelegd wordt.

Dan volgt er een **lesbeschrijving**.

Hierin wordt de regel zowel auditief als visueel aangeboden.

- Eerst worden de woorden op het bord geschreven.
- Vervolgens verdelen de leerlingen de woorden auditief in klankgroepen.
- Met kleurenkrijt worden de woorden op het bord in klankgroepen verdeeld. De aandacht wordt gevestigd op het eind van de klankgroep, het gaat om de lange klank.
- Met de groep wordt bekeken hoe ze kunnen onthouden dat die woorden met één klinker wordt geschreven in plaats van twee.
- Dan wordt de regel geformuleerd (hiervan wordt een voorbeeld gegeven en de elementen die er zeker in moeten zitten).
- Er wordt nu een naam aan de enkele klinker gegeven die ook in het alfabet staat, de a heeft nu twee klanken, de a en de aa.
- De nadruk ligt op het auditieve beginsel.
- Het signaalplaatje van de toren wordt opgehangen en de sticker opgeplakt.
- De leerlingen maken vervolgens les 5 zelfstandig en deze wordt door de leerkracht nabesproken.
- Dan wordt de strategie herhaald door de leerlingen.
- De spellingscategorie wordt herhaald met behulp van het computerprogramma (Ambrasoft).

Vervolgens worden er in een stukje **diagnostiek** de te verwachten fouten aangehaald, zoals het niet goed kennen van de lange klanken, het verkeerd hakken van de woorden (bijv. raam-men) en het vergeten van het toepassen van de regel.

In het stukje **spellinghulp** wordt hulp aangeboden voor de te verwachten fouten beschreven in het stukje diagnostiek.

In het **woorddictee** worden de woorden uit deze categorie getest.

Als laatste wordt de leerkracht erop geattendeerd dat voor deze lastig geachte categorie een aantal weken wordt uitgetrokken. In groep 5 wordt deze categorie aan het begin van het jaar herhaald.

Elk blok is verdeeld in 8 lessen.

Per 2 lessen wordt een spellingsregel behandeld. Bij de eerste les (van de twee) moet er altijd gezamenlijk naar deze regel worden gekeken en wordt dit ook besproken. Wat daarbij praktisch is, is om deze les ook samen met de leerlingen te maken. Dit kost wel veel tijd, maar heeft een beter effect op de tweede les die de leerlingen zelfstandig moeten maken.

Een blok ziet er dan als volgt uit: ·

Les 1: Gezamenlijk, aanleren van nieuwe spellingsregel.

Les 2: Zelfstandig verwerken van deze regel en dictee op woordniveau.

Les 3: Gezamenlijk, aanleren van nieuwe spellingsregel.

Les 4: Zelfstandig verwerken van deze regel en dictee op woordniveau.

Les 5: Gezamenlijk, aanleren van nieuwe spellingsregel.

Les 6: Zelfstandig verwerken van deze regel en dictee op woordniveau.

Les 7: Herhalingsles; bij voorkeur ook samen maken.

Les 8: Nog eens herhaling en dictee op woord- en zin niveau.

Daarna komt de toets met de besproken spellingsregels erin verwerkt.

Volgens de methode maak je de toets na les 8.

2.4.1 Eerste instructieles van de aanbidding van de regel van de open lettergreep

Ik heb de eerste instructieles van de aanbidding van de Toren regel bijgewoond.

- instructie leerkracht

De leerkracht volgde de les uit het boek precies. Ze schreef de woorden **ramen**, **zeven**, **boten** en **huren** op het bord. De leerlingen werd gevraagd om soortgelijke woorden op te noemen. Alle woorden die genoemd werden rijmde op deze woorden. De woorden werden door verschillende leerlingen op het bord in klankgroepen gehakt.

Wat opviel hieraan was dat de leerkracht vroeg wie het woord in *klankgroepen* kon verdelen. In het methodeboek staat *klankstukken*. De leerlingen reageerden pas toen de leerkracht zei: 'in *stukjes* verdelen'. Het begrip klankgroepen was bij een groot aantal leerlingen nog niet bekend (zie 2.3 voorwaarden).

Op de vraag van de leerkracht wat opviel aan de gehakte woorden, ra-men, ze-ven, bo-ten en hu-ren kwamen verschillende antwoorden. Eén leerling zei: "ze eindigen allemaal op –en." Die zag de essentie van de regel nog niet. De leerkracht veranderde later de vraag in: "Wat valt op aan de stukjes voor de streep (de hak-

streep)?'. Ik merkte, dat de leerkracht de leerlingen veel tijd gaf om antwoorden te bedenken. Nadat één leerling had gezegd dat opviel dat je er '2 hoort maar er maar 1 schrijft' ging de leerkracht verder met de uitleg van de regel. Ze attendeerden de leerlingen op het boek waar de regel in uitgelegd staat. Daarna moesten ze de opdrachten van de bijbehorende les zelfstandig maken. De leerkracht liep door de klas om te helpen.

- **Leerling dynamiek**

Deze groep leerlingen is vrij onrustig. Het viel op dat er veel leerlingen niet geconcentreerd naar de instructie luisterden. Toen de leerkracht veel tijd gaf om antwoord te geven op haar vragen werd het steeds onrustiger. Na de instructies moesten de leerlingen een les zelfstandig maken. Ik zag veel leerlingen voor zich uitstaren, op het bord staren of bij de buurman kijken.

- **Eigen mening**

De eerste instructie les over deze regel is kort. Belangrijk is dan dat je het zo makkelijk mogelijk uitlegt en iedereen erbij betrekt. Een groot aantal kinderen wisten niet wat het verdelen in klankgroepen betekenden dus voldeden niet aan die voorwaarde om de regel toe te kunnen passen. Belangrijk dus om eerst de voorwaarden te controleren. Zo wordt het voor zwakke spellers duidelijker. Misschien is het beter dat de makers verschillende woorden kiezen (niet allemaal op eindigend op -en), zodat het zien van de overeenkomst, een lange klank, in deze woorden makkelijker wordt en de leerling niet zo snel in de war raakt.

Als ik zie hoe ik intensief ik de eerste les zelf bezig ben geweest met mijn onderzoeksgroepje (zie bijlage 1), merk ik dat ik deze instructie als begin van het leren van een nieuwe en belangrijke regel vrij kort vind. Bij deze aanpak krijgt de zwakkere leerling niet eens de tijd om het te begrijpen. Natuurlijk wordt deze regel nog vaak herhaald, maar ik ben het met Braams (2007) eens, dat het voor alle leerlingen belangrijk is om bij een nieuwe regel alle tussenstapjes goed te leren toepassen en deze automatiseren. Daarna kun je steeds een stapje laten vervallen totdat de leerling de regel in één stap kan toepassen.

2.5 Uitleg regel van de gesloten lettergreep in de methode Taal op Maat.

De regel van de gesloten lettergreep (**torren**regel) zit op dezelfde manier in elkaar. Hij wordt aangeboden begin groep 5, blok 2, les 5 en 6.

Doel: de leerlingen maken kennis met de gesloten lettergreep. Ze leren de verdubbelingregel toe passen en oefenen met deze woorden (cat.16).

Bij de les worden het volgende **gebruikt**:

- spellingsticker met een afbeelding van het signaalwoord 'torren'
- kopieerblad met een grote afbeelding van het signaalwoord 'torren'
- spellingsoftware
- hulp kopieerblad

Categorieregel: Hoor je aan het eind van een klankgroep een korte klank (a, e, o, u), dan volgen er altijd twee medeklinkers.

Categoriewoorden: Dit zijn woorden uit het verhaal, uitbreidingswoorden en moeilijke woorden uit de tekst waar de betekenis van uitgelegd wordt.

Dan volgt er een **lesbeschrijving**.

Hierin wordt de regel zowel auditief als visueel aangeboden.

- Eerst worden de woorden op het bord geschreven. Het zijn woorden die eindigen op de korte klanken a, e, i, o en u.
- Vervolgens verdelen de leerlingen de woorden auditief in klankgroepen.
- Er worden alleen woorden met **bb** en **dd** aangeboden omdat die nooit fout gaan bij het verdelen in klankgroepen.
- Met kleurkrijt worden de woorden op het bord in klankgroepen verdeeld. De aandacht wordt gevestigd op het eind van de klankgroep, het gaat om de korte klank.
- Met de groep wordt bekeken wat opvalt. Kom tot de constatering, dat er telkens twee dezelfde medeklinkers na de korte klank komen.
- Dan worden er andere woorden gemaakt, zoals bakker, flessen, kippen enz. Deze worden verdeeld in klankgroepen en opgeschreven.
- Dan wordt de regel geformuleerd (hiervan wordt een voorbeeld gegeven en de elementen die er zeker in moeten zitten).
- Het verhaal wordt gelezen en leerkracht vraagt welke woorden uit het verhaal bij deze les horen. Deze worden onderstreept.
- Het signaalplaatje van de torren wordt opgehangen en de sticker opgeplakt.

- De leerlingen maken vervolgens les 5 zelfstandig en deze wordt door de leerkracht nabesproken.
- Dan wordt de strategie herhaald door de leerlingen.
- De spellingscategorie wordt herhaald met behulp van de software van de methode.

Vervolgens worden er in een stukje **diagnostiek** de verwachte fouten aangehaald, en aan welke voorwaarden de leerling moet voldoen om deze categoriewoorden goed te kunnen schrijven.

Voorwaarden: leerling moet weten welke de korte klinkers zijn en die kunnen onderscheiden van andere klanken.

leerling moet woorden kunnen verdelen in klankgroepen.

Te verwachten fouten: een leerling zet bijv. klakkeloos het achtervoegsel –en achter het enkelvoud(ton – tonen).

de regel toepassen waar het niet hoort, zoals roepen, keukken, enz.

In het stukje **spellinghulp** wordt hulp aangeboden voor de te verwachten fouten beschreven in het stukje diagnostiek.

In het **woorddictee** worden de woorden uit deze categorie getest.

Als laatste wordt de leerkracht erop geattendeerd dat voor deze lastig geachte categorie een aantal weken wordt uitgetrokken. In groep 5 wordt deze categorie aan het begin van het jaar herhaald.

Elk blok is verdeeld in 8 lessen.

Per 2 lessen wordt een spellingsregel behandeld. Bij de eerste les (van de twee) moet er altijd gezamenlijk naar deze regel worden gekeken en wordt dit ook besproken

Een blok ziet er dan als volgt uit:

Les 1: Gezamenlijk, aanleren van nieuwe spellingsregel.

Les 2: Zelfstandig verwerken van deze regel.

Les 3: Gezamenlijk, aanleren van nieuwe spellingsregel.

Les 4: Zelfstandig verwerken van deze regel.

Les 5: Gezamenlijk, aanleren van nieuwe spellingsregel.

Les 6: Zelfstandig verwerken van deze regel.

Les 7: Herhalingsles; bij voorkeur ook samen maken.

Les 8: Nog eens herhaling.

Daarna komt de toets met de besproken spellingsregels erin verwerkt.

Volgens de methode maak je de toets na les 8.

2.6 Frequentie van de herhaling van de regels

In de methode Taal op Maat worden de regels nog regelmatig herhaald. Dit gebeurt op de volgende manier:

Groep 4		
Blok 8	Les 1 t/m 4	instructie en zelfstandige verwerking Torenregel
	Les 5 en 6	toepassing van de regel
	Les 7 en 8	herhaling en toets
-----zomervakantie-----		
groep 5		
Blok 1	Les 3 en 4	instructie en zelfstandige verwerking Torenregel
	Les 5 en 6	toepassing van de regel
	Les 7 en 8	herhaling en toets
Blok 2	Les 1 en 2	instructie en zelfstandige verwerking Torenregel
	Les 5 en 6	instructie en zelfstandige verwerking Torrenregel
	Les 7 en 8	herhaling en toets
Blok 3	Les 1 en 2	instructie en zelfstandige verwerking Torrenregel
	Les 3 en 4	toepassing van de Toren en Torren regel
	Les 5 en 6	toepassing van de Toren en Torren regel
	Les 7 en 8	herhaling en toets Toren en Torren regel
Blok7	Les 3 en 4	herhaling Toren en Torren regel
	Les 7 en 8	herhaling toren en Torren regel
Blok 8	Les 3 en 4	instructie en zelfstandige verwerking
	Les 7 en 8	herhaling en toets Toren en Torren regel
Groep 6		
Blok 1	Les 1 en 2	o.a. Toren regel
	Les 3 en 4	o.a. Torren regel
	Les 5 en 6	toepassen van Toren en Torren regel
	Les 7 en 8	herhaling en toets Toren en Torren regel

De regel van de open lettergreep (Torenregel) wordt na de eerste aanbieding in het hele blok daarna herhaald. Daarna is het zomervakantie. Begin groep 5 wordt er in blok 1 gestart met een andere regel en komt de Torenregel in les 3 t/m 8 terug. In blok 2 wordt er in les 1 en 2 aandacht aan de Torenregel besteed, in les 3 en 4 komt er een andere regel aan bod en in les 5 wordt de torrenregel geïntroduceerd. In blok 3 worden de twee regels samen aangeboden en door elkaar heen geoefend. In blok 7 en 8 worden de regels herhaald. In groep 6 blok 1 worden beide regels (samen met andere regels) nog eens uitgelegd, toegepast, herhaald en getoetst. Wat opvalt is dat de regel van de open lettergreep vlak voor de zomervakantie wordt aangeboden en daarna voornamelijk in combinatie met de regel van de gesloten lettergreep wordt herhaald. De regels worden vaak samen aangeboden wat tot verwarring kan leiden.

De methode biedt de regel goed aan qua uitleg. Het is duidelijk hoe de instructie gegeven moet worden en hoe de lessen in elkaar zitten. Ik vind zelf het woord toren niet erg gelukkig gekozen qua uitspraak als signaalwoord voor de lange klank. Er zijn zoveel woorden waar de 'oo' heel duidelijk te horen is, zoals bijv. bomen of boten. Waarom wordt er gekozen voor een onduidelijke lange klank? Dit werd ook door één van de leerkrachten van de school benoemd.

Eén leerkracht zei over het werken met de methode: *"De methode Taal op Maat mist pakkende zinnen waar de spellingsregels door onthouden worden. Er is te weinig inoefening. De methode gaat ervan uit de leerling na een aantal lessen de regel beheerst. Er volgt dan niet genoeg herhaling."* Is dat bij andere methoden ook zo? En hoe gaan remediërende methoden met de aanbieding van deze regels om?

2.7 Samenvatting en conclusies

De regel van de open en gesloten lettergreep is geen regel die je tussen neus en lippen door leert (voor de meeste leerlingen althans). Veel voorkomende problemen die leerkrachten en remedial teachers ervaren, zijn:

- Het onderscheiden van lange en korte klanken is moeilijk.
- Er zijn veel woorden waar een andere regel op van toepassing is, zoals bijv. geluk, die voor verwarring kunnen zorgen.
- Het automatiseren van de regel in vrije tekst is lastig voor de leerlingen.
- De regels worden snel na elkaar aangeleerd waardoor de verwarring toeslaat.
- De inoefening is te kort.

Kijkend naar deze problemen en de verschillende methoden en methodieken, zie ik dat de kern zit in het veel tijd nemen om de regels aan te leren, te beginnen met het zorgen dat elke leerling in de groep voldoet aan de voorwaarden:

- Klinkers en medeklinkers kunnen benoemen en onderscheiden.
- Woorden in klankgroepen kunnen verdelen.
- Korte klanken en lange klanken kunnen horen en benoemen.

Pas als dit goed is, kan de regel aangeboden worden.

De kritiek van de leerkracht zal nu zijn: maar ik moet de methode volgen en die gaat door. Dat begrijp ik, maar de hoofdzaak is toch dat de leerlingen in jouw klas snappen hoe deze belangrijke spellingregels in elkaar zitten en hoe zij deze correct moet toepassen?

Emeritus hoogleraar Nederlandse lexicologie, P. van Sterkenburg verwoordt het als volgt: *"Kindertjes van zes jaar oud die beginnen met lezen en schrijven, moeten de nieuwe spelling leren. Ze moeten daarin getraind worden. De hoofdregels leren ze in telkens terugkerende lessen. Wat je daarbij nodig hebt, is een gemotiveerde leerkracht, die het de moeite waard vindt om in spellingonderwijs te investeren. Leren spellen is een kwestie van een permanente drill. Op de basisschool moet je van het eerste tot het laatste leerjaar getrapte oefeningen aanbieden, iedere week een paar uurtjes: herhalen, repeteren, oefenen. Het is de enige manier om strikte regels zoals die van de spelling onder de knie te krijgen."* (www.taalschrift.org/reportage/005174.html).

Daarnaast vind ik het belangrijk dat een manier van aanbieden gevonden wordt die de leerlingen aanspreekt, zodat ze de regel beter kunnen onthouden en toepassen.

Met de kennis die ik heb opgedaan, ga ik mijn onderzoek vorm geven. Ik ga me hierin vooral richten op:

- Controleren of aan alle voorwaarden (zie 2.3) worden voldaan.
- De regels op verschillende creatieve manieren stapsgewijs aanbieden, zodat alle leerlingen worden geprikkeld.
- Herhaling van de opeenvolgende stappen, totdat deze geïntegreerd zijn.

2.8 Onderzoeksplan

2.8.1 Triangulatie

Mijn onderzoek bestaat uit de volgende triangulatie:

1. Enquête bij alle leerlingen uit groep 5 t/m 8 met de vraag of ze desbetreffende spellingsregels kennen en kunnen uitleggen.
Enquête bij alle leerkrachten uit groep 5 t/m 8 met de vragen hoe ze desbetreffende regels aanbieden en tegen welke problemen ze aanlopen.
Enquête bij een aantal remedial teachers met de vraag met welke methodiek zij werken; wat de voor en nadelen zijn van deze methodieken.
2. Literatuuronderzoek. Ik ga me verdiepen in de achtergronden van de spelling en in spellingmethoden om zo te komen tot genoeg kennis om mijn onderzoek met de leerlingen vorm te kunnen geven. (methodenvergelijking paragraaf 3.2).
3. Praktijkonderzoek. Hierin ga ik verschillende strategieën aanbieden om zo te komen tot een manier van aanbieden die de leerlingen aanspreekt en die bij hen beklift.

Enquête 1 wil ik afnemen om een beeld te krijgen hoeveel leerlingen uit welke groep de regel kunnen benoemen en hoeveel leerlingen uit welke groep de regel kunnen uitleggen. Bij enquête 2 ga ik kijken of de regels door iedereen op dezelfde manier worden aangeboden en waarin ze problemen ervaren. De school heeft 3 groepen 5/6 en 3 groepen 7/8. In totaal geven er in die groepen 11 leerkrachten les. Als blijkt dat er in de aanbieding van de regels verschillen zitten, zal daar in eerste instantie wat mee gedaan moeten worden. Enquête 3 ga ik afnemen, omdat de remedial teachers degenen zijn die de leerlingen in behandeling krijgen die problemen ondervinden met deze regels. Ik ben benieuwd wat hun ervaringen zijn.

Ik heb een aantal methoden op de aanbieding van deze regel bestudeerd. Bij de vergelijking heb ik ervoor gekozen om twee spellingmethoden en drie remediërende methodieken te vergelijken om zo een beeld te krijgen hoe de regels worden aangeboden, de frequentie van de herhaling en welke -strategieën m.b.t. de spellingregels van de open en gesloten lettergreep worden aangeboden. In andere literatuur heb ik vooral gekeken waar de problemen zich aandienen ten aanzien van het aanleren van deze regel en het beklijven van deze regel.

Naar aanleiding van de literatuurstudie en uitkomsten van de enquêtes kom ik tot een lesplan met als doel te onderzoeken of het aanbieden van de spellingsregels op verschillende manieren de leerlingen meer aanspreekt waardoor de toepassing van de regels beter verloopt.

2.8.2 voorbereiding praktijkonderzoek

Kan ik voor de spellingsregel van de open en gesloten lettergreep strategieën aanbieden, zodat de regel beter onthouden en toegepast wordt door de leerlingen?

Ik heb 5 zwak spellende, niet dyslectische leerlingen uit groep 5 uitgekozen. Deze leerlingen ga ik in 6 bijeenkomsten van een uur verschillende strategieën voor deze spellingsregels aanbieden. Hierbij staan herhaling en inoefening centraal.

In de 6 bijeenkomsten wil ik de volgende manieren aan bod laten komen:

- Klankgroepen lopen
- Woorden leggen met losse letters
- Deel van de methodiek (zo leer je kinderen lezen en spellen) (J. Schraven, 2004)

- Tekst van nieuwsbegrip

De eerste twee manieren heb ik zelf bedacht, geïnspireerd door de literatuur. De methodiek (Zo leer je kinderen lezen en spellen) van J. Schraven werd mij bekend door gesprekken met een taaldocent en een remedial teacher. Het spreekt mij erg aan en ik was nieuwsgierig hoe het zou uitwerken. Op basisschool 't Panorama wordt met Nieuwsbegrip gewerkt voor begrijpend lezen. Ik wil dit gebruiken omdat ik benieuwd ben of het de leerlingen aanspreekt om een tekst die al bekend is ook op een andere manier te gebruiken, bijv. voor spelling. De resultaten hiervan staan in paragraaf 3.3.

Lesplan

Wanneer: woensdagochtend

Tijd: 8.30 uur tot 9.30 uur

Waar: creatief lokaal van de stageschool (hier zijn tafels, een bord en veel ruimte om de groep te laten bewegen).

Lesopbouw:

- Herhaling van de vorige les
- Nieuwe manier aanbieden
- Oefenen met deze manier
- Evalueren van de les

Nb. Bij alle lessen is de inbreng van de groep erg belangrijk en ik zal die in de les verwerken.

Evaluatie: met de groep evalueer ik na elke bijeenkomst met de volgende vragen:

1. Wat heb je geleerd?
2. Heeft deze manier geholpen om beter inzicht in de spellingregels te krijgen?
3. Vond je dit een fijne manier om mee te werken?

Uiteindelijk wil ik komen tot een product van 5 kaarten. Op elke kaart staat een strategie van de regel die gebruikt kan worden naast de methode. Deze kaarten bied ik aan de stageschool aan en ik zal ze zelf gebruiken voor mijn remedial teaching werk.

3. Onderzoeksresultaten en conclusie

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk beschrijf ik de resultaten van de verschillende onderzoeken die ik gedaan heb. Ik begin in paragraaf 3.2 met een methode vergelijking. Dit sluit aan op hetgeen ik gesteld heb aan het eind van het vorige hoofdstuk. Hierbij heb ik gekozen om niet elke methode afzonderlijk te analyseren maar per aandachtspunt te kijken wat de methodes te bieden hebben. In paragraaf 3.2.1 bespreek ik de overeenkomsten en in 3.2.2 de verschillen van deze methoden/methodieken.

Vervolgens bespreek ik de uitslagen van de enquêtes (paragraaf 3.3) en tenslotte beschrijf ik het praktijkonderzoek (paragraaf 3.4). Het hoofdstuk wordt afgesloten met de algemene conclusie uit de onderzoeken (paragraaf 3.5).

Officeele spelling, zelfs voor dichters en romanschrijvers: heusch , ik ben er vóór. Als ik zelf maar niet mee moet doen.

Louis Couperus

3.2 Methoden vergelijking

Methode/methodiek	Taal op Maat (methode)	Taaljournaal (methode)	Braams RT (methodiek)	Zo leer je kinderen lezen en spellen (methodiek)	Zuidvallei (methodiek)
Naamgeving	Toren/Torren regel	Ezel/ kikker	Tekendief/dubbelzetter	Letterdief/dubbelzetter	Geen
Signaalplaatje	Plaatje van een toren. 'Toren' staat eronder regel staat eronder. Idem met Torren	Geen	Werkt met het teken Voor een lange klank en het teken Voor een korte klank	Geen, want het is een methodiek die bij elke methode gebruikt kan worden	Geen, want het is een methodiek die bij elke methode gebruikt kan worden
Exacte aanbieding	Vb woorden worden op het bord gezet en gelezen Soortgelijke woorden bekenken. Wat valt op? Woorden in klankgroepen verdelen Uitleg regel Signaal plaat je ophangen Verwerking uit bijbehorend verhaal	Begrip Klankgroep herhalen Woordpakket staat op bord Woorden in klankgroepen verdelen Wat valt op? Leerkracht geeft aan dat er één klinker geschreven wordt Lange klank woorden uit verhaal halen en bespreken Uitleg Regel met Wegwijzer Regelweg Oefenen met de regel	Woord splitsen in klankvoeten Laatste klank van de klankvoet nadenken of er een regel moet worden toegepast Uitleg regels lange, korte en twee teken en medeklinkerklank Tussenstappen oefenen tot automatisering van de stap In één stap de regel toepassen	Woord verdelen in klankvoeten Bepalen van de klankteen Bepalen in welke straat de klankteen woont. Bepalen wie de baas is en wat hij doet. Verkorting	Instapdictiee Herkenninggerichte oefeningen op de categorie Voorwaarde oefeningen Aanbieding van de regel. Oefenbladen Controledictiee
Bijzonderheden	Eerste instructie is kort en snel Klinkers klinken zoals in het alfabet. Aa staat voor klank a en aa 2 lessen per week van 20 minuten	Regel pas aangeboden in groep 5 Veel plaatjes bij oefenbladen 3 lessen per week van 20 minuten	Werkt met tekens Stap inoefenen en automatiseren dan pas volgende stap	Werkt auditief ,motorisch en visueel Stap inoefenen en automatiseren dan volgende stap. Leerling verwoordt de stap zelf. Indien nodig hulp leerkracht. Twee tekenklank en de medeklinker woorden direct meegeoefend	Symbolische afbeeldingen om de strategie goed te kunnen volgen Leerling krijgt groei en steun kaart bij de regel

In de volgende paragraaf zal ik uiteenzetten wat de overeenkomsten en verschillen zijn in de verschillende methoden en methodieken. Hieruit haal ik de elementen die ik wil gebruiken voor mijn eigen praktijkonderzoek.

3.2.1 Overeenkomsten in de verschillende methoden en methodieken

Bij alle methoden en methodieken wordt uitgegaan van de 4 hoofdprincipes van de spelling. Met deze spellingsprincipes kun je kinderen inzicht geven in de spelling. Belangrijk hierbij is dat er aandacht wordt besteed aan zowel het product als het proces. Hierdoor krijgt het kind een compleet beeld van het woord en snapt het waarom het wordt gespeld zoals het gespeld wordt.

Principe	Spellingsstrategie	Groep woorden
Fonologie	Het spellend schrijven van klankzuivere en bijna klankzuivere woorden.	Hoor-maar woorden
Morfologie	Het woord schrijven naar analogie van een voorbeeldwoord.	Volgwoorden
Regel	Het woord schrijven nadat een spellingsregel is toegepast.	Regelwoorden
Etymologie	Het woord schrijven met behulp van het ingeprinte woordbeeld. Je moet weten hoe je het woord moet schrijven.	Weetwoorden

Een tweede overeenkomst tussen alle onderzochte methoden is dat ze allemaal gebruik maken van klankgroepen. De regels worden zowel auditief als visueel aangeboden. Zowel Taal op Maat als Taaljournaal bieden de regel aan d.m.v.

plaatjes. Taal op Maat gebruikt een signaalplaatje en Taaljournaal werkt met een wegenplankaart. Beiden schrijven de woorden op het bord en gebruiken oefenbladen. Taaljournaal Spelling is als volgt opgebouwd. Elke week zijn er 3 spellinglessen van 20 minuten. De lessen tijdens de eerste 2 weken van een lesblok hebben een vaste opbouw.

Lesdag	Lestype	lesinhoud	materialen
Dag 1	Leerkrachtgebonden	Introductie en instructie	Werkboek
Dag 2	Zelfstandig werken	Oefenen	Werkboek
Dag 3	Zelfstandig werken	Oefenen	Kopieerbladen

In week 3 wordt herhaald, met een toets aan het eind van die week. Week 4 is voor remediëren. De toetsresultaten bepalen wat elk kind in die week gaat doen. De regel voor de open lettergreep wordt in groep 5 in week 17 aangeboden. Daarna in week 20 in combinatie met woorden die eindigen op een lange klank (bijv. hoera) herhaald. In blok 6 wordt in week 21 de gesloten lettergreep aangeboden en direct de week erna samen met de open lettergreep geoefend. De week daarna worden de regels herhaald, samen met andere woorden. In groep 6 worden de regels samen herhaald in week 1, 11 en 27. In groep 7 in week 1 en 19 in combinatie met andere regels en in groep 8 in week 2 in combinatie met andere regels.

Zowel in Taal op Maat als in Taaljournaal worden de regels herhaald, maar onregelmatig en in combinatie met andere regels. Dit kan verwarrend werken voor leerlingen die zwak zijn in spelling.

3.2.2 verschillen in de methoden en methodieken

Het grote verschil tussen de reguliere spellingsmethoden en de remediërende methoden is dat de eerste de regel niet inoefent tot die geautomatiseerd is bij de leerling. De regel wordt aangeboden, een aantal keren achter elkaar herhaald en dan later nog een aantal keer herhaald, met tussenpozen. De remediërende methoden herhalen net zo lang tot de regel feilloos toegepast kan worden. Bovendien wordt er gebruik gemaakt van tussenstappen om de regel te snappen en goed te kunnen toepassen. Er is onderzoek gedaan over de effectiviteit van ZLKLS (zo leer je kinderen lezen en spellen). Deze methodiek heeft tot doel de instructiekwaliteit van leerkrachten te verhogen. Hieruit bleek dat op de school die een jaar gewerkt had met de methodiek de lees en spellingsprestaties ten opzichte van de

onderzoekscholen die dit niet hadden gedaan significant beter waren. (Bosman, 2007). De strategie van ZLKLS is een bewerking van de aanpak uit de methode Letterstad van Kooreman, 1977 (Methodiekmap ZLKLS, blz. 93, 2004).

Er wordt bij Braams & Partners gewerkt volgens het principe van de Russische leerpsychologie (Gal'perin): eerst volledig oriënteren, daarna stapsgewijs verkorten tot je een sterk verkorte, geabstraheerde vorm overhoudt die snel (geautomatiseerd) kan worden toegepast. Deze manier van werken lijkt daarmee het meest op de methode 'Letterstad' van Kooreman. Echter, volgens Braams wordt er in hun behandeling flexibeler en genuanceerder aangesloten bij het niveau en de specifieke problemen van de cliënt. (www.tbraams.nl/praktijk/spellingsmethode.php).

Opvallend dat zowel Braams & Partners als José Schraven gebruik maken van de methode "Letterstad" uit 1976. Sinds 1976 is die methode van Kooreman op de markt. Deze methode vond echter niet zoveel weerklank! 'Letterstad' wordt gekenmerkt door een strakke indeling van de leerstof. Dit is vooral een gevolg van de leerpsychologische principes waarop de methode is gebaseerd. Leerinhouden moeten volgens een vast leerplan worden aangebracht. De leerkracht moet op voorhand zeggen waarop een kind moet letten (d.i. oriënteren), ze moet het aanmoedigen om te leren (motiveren), nagaan of het doel wordt bereikt (controleren) en positieve ervaringen versterken (belonen). De leerkrachten die de methode volgden, mochten van de strakke volgorde niet afwijken.

(<http://www.onderwijskunde.ugent.be/vv09/wiki08/ALInvloedvandeRussischeleerpsychologievanGalperinenElkonin.html>).

Dit is waarschijnlijk dan ook de reden dat de methode als zodanig niet veel gebruikt werd. 'Letterstad' legt wel veel nadruk op het verklanken van woorden. Dat komt al tot uiting in 'Klankdorp', een pakket voor voorbereidend leesonderwijs. Vooral de eerste weken staan helemaal in het teken van samenvoegen van klanken tot woorden. Zo leren kinderen uit 'g'-'ij'-'s' het woord 'gijs' vormen. Korte tijd later begint dan ook het splitsen van woorden in klanken. Gijs wordt in drieën gehakt tot 'g'-'ij'-'s'. Hoewel ook hier analyse en synthese hand in hand gaan, ligt het accent in het begin toch meer op de samenvoeging van klanken (klanksynthese).

(<http://www.onderwijskunde.ugent.be/vv09/wiki08/ALInvloedvandeRussischeleerpsychologievanGalperinenElkonin.html>).

Het verklanken van woorden en het splitsen, het gebruik maken van verschillende straten voor verschillende woorden is dan hoogstwaarschijnlijk de reden dat er door Braams & Partners en J. Schraven wel werd gekozen om de strategie van deze methode als uitgangspunt van de eigen methode en methodiek te nemen.

Het remediërende spellingsprogramma van SBD de Zuid-Vallei gaat uit van onderstaande 6 punten en probeert de goede leer- en spelling strategieën bij de zwakke en slechte spellers te trainen.

Kenmerken van zwakke spellers:

1. Star gebruik van de klank-teken koppelingen.
2. Het niet zelf komen tot het ontdekken van regels of regelmatigheden in het schriftelijk taalaanbod. Daardoor wordt er niet of moeizaam orthografische kennis opgebouwd. De gehanteerde werkwijze is vaak niet erg inzichtelijk op willekeurige gronden wordt van strategie veranderd. Ook kunnen er verschillende strategieën worden gebruikt binnen één en de zelfde spellingscategorie.
3. Probleem herkenning komt moeizaam tot stand. Ook wanneer er orthografische kennis beschikbaar is, bijv. de verlengingsregel, dan nog wordt die kennis lang niet altijd toegepast, omdat niet gemakkelijk herkend wordt wanneer een bepaalde strategie moet worden toegepast.
4. Er is een moeizame automatisering, waardoor “overlearning” noodzakelijk is.
5. Er is weinig zelfcontrole in tegenstelling tot goede spellers die tijdens en na het schrijven hun spellingproduct vergelijken met het interne woordbeeld. Daarbij moet wel gezegd worden dat controle slechte spellers ook weinig op kan leveren, gezien hun gebrekkige vulling van het mentale lexicon.
6. Vaak slechte geheugenstrategieën.

Zwakke spellers maken hoofdzakelijk gebruik van de fonologische route (klank-teken koppeling) en de goede spellers van de lexicale strategie (het direct beschikbaar maken van het woordbeeld vanuit de aanwezige orthografische kennis). Bij beter spellen worden ook andere informatiebronnen belangrijk.

Bij deze methodiek worden alvorens de regel aangeboden wordt, vooroefeningen gedaan. De klinkers en medeklinkers worden benoemd en geoefend, er wordt geoefend met korte, lange en twee tekenklank woorden en woorden worden verdeeld

in klankgroepen. Daarna wordt begonnen met de regel van de open lettergreep. Als die beheerst wordt, komt de regel van de gesloten lettergreep aan bod. (Zuid-Vallei, methodiekmap, 2000).

Concluderend kan ik zeggen dat de grootste verschillen zitten tussen de methoden en de methodieken. De methodieken gaan uit van het per stap aanleren van de regel. De methoden leren de regel in één keer aan.

3.3 resultaten van de enquêtes

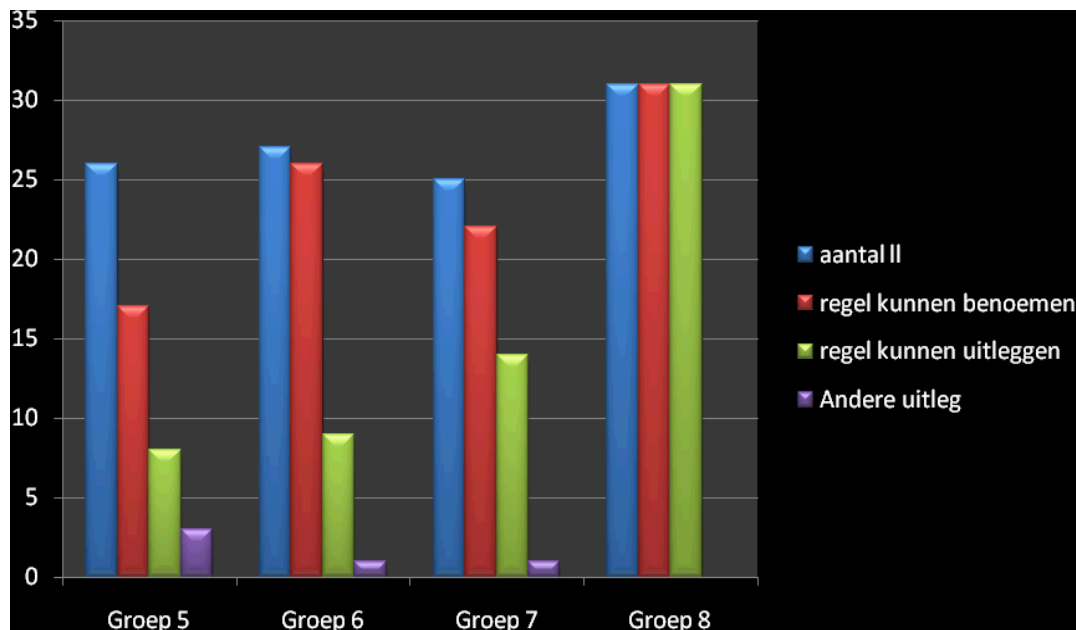
3.3.1 enquête leerlingen (zie bijlage 4)

- Groep 5: 26 leerlingen
- Groep 6: 27 leerlingen
- Groep 7: 25 leerlingen
- Groep 8: 31 leerlingen

De vragen die gesteld zijn staan hieronder vermeld:

1. Kun je de spellingsregels voor de open en gesloten lettergreep benoemen?
2. Kun je deze spellingsregels uitleggen?

In onderstaande tabel zijn de resultaten weergegeven.

In groep 5 kan 33% van de leerlingen de regel niet benoemen. In de groepen 6 en 7 stijgt het aantal en in groep 8 kan iedereen de regel benoemen. Ongeveer 20% van de leerlingen van groep 5 kan de regel uitleggen, in groep 6 is dit 30%, in groep 7 is dit 60 % en in groep 8 is dit 100%. Wat opvalt is dat in alle groepen leerlingen zijn die de regels half uitleggen. Bijvoorbeeld de regel van de open lettergreep wel en die van de gesloten lettergreep niet of de woorden 'klinker' en 'medeklinker' bij de verkeerde regel zetten. Leerlingen die een andere uitleg geven benoemen andere regels.

De conclusie die ik hieruit trek is dat pas in groep 8 alle leerlingen de regels van de open en gesloten lettergreep kunnen benoemen en uitleggen.

3.3.2 enquête leerkracht (zie bijlage 5)

Uit de leerkrachtenenquête komt naar voren dat alle leerkrachten van groep 5 t/m 8 de regels van de open en gesloten lettergreep op dezelfde manier benoemen en uitleggen.

Alle leerkrachten zijn het over de volgende punten eens:

- Leerlingen snappen de regels direct na de instructie maar kunnen deze niet correct toepassen in vrije teksten.
- Het woord 'Toren' is geen duidelijk woord voor de open lettergreep regel. De 'o' is hierin niet een duidelijke lange klank, vanwege de 'r' die de kleur van de klank verandert.
- De regels van de open en gesloten lettergreep worden vrij snel na elkaar aangeboden, waardoor leerlingen in de war raken.

De conclusie is dat er een onduidelijk signaalwoord is voor de open klank regel, waardoor de instructie verwarrend kan zijn. Leerlingen uit alle groepen hebben moeite de regels toe te passen in vrije teksten.

3.3.3 vragenlijst remedial teachers(zie bijlage3)

Een aantal remedial teachers volgen de schoolmethode en gebruiken hulpmiddelen als flitskaarten, werken bijv. met kleuren voor de verschillende klanken. Het werken met kleuren zit o.a. in de methode *Pi-spello* (www.pi-spello.nl) en *Taal in blokjes* (www.fenlschoolversie.nl), de methodiek 'Zo leer je kinderen lezen en spellen'

(www.zoleerjekinderenlezenenspellen.nl) of *maken zelf hulpmiddelen* waar de leerling op dat moment het best kan gebruiken. Ook het Spiek-boek is een fijne methodiek om te gebruiken. Vooral het per stap oefenen totdat die stap geautomatiseerd is staat voorop, beginnend met de voorwaarden, zoals het verschil kunnen horen tussen een lange en korte klank. De moeilijkheid in de regels zit hem vooral in de hoeveelheid spellingregels die geleerd moeten worden en in het horen van dezelfde klanken die verschillend geschreven worden, zoals één remedial teacher uitlegt: *“Bv 'apen'. Je hoort aa maar schrijft a. Maar meester schrijf je wel met dubbel ee dus die regel gaat hier niet op. Verwarrend niet?”*

Ook een woord als snelwegen (drie keer een e, drie keer anders uitgesproken) of gelukkig (drie keer dezelfde klank, drie keer anders geschreven) is erg verwarrend voor een leerling waarvan het woordbeeld niet goed is (mooi filmpje hierover op <http://www.youtube.com/watch?v=OOMEjVGZGD8&feature=fvwrel>). De conclusie is dat remedial teachers gebruik maken van materiaal op maat om leerlingen te helpen bij het inoefenen van de regels. Er is veel materiaal beschikbaar en er wordt veel zelf gemaakt. Het voornaamste is het blijven herhalen van de stappen totdat die geautomatiseerd zijn en toegepast kunnen worden. De moeilijkheid zit hem vooral in het horen van gelijke klanken die dan verschillend geschreven moeten worden of v.v.

3.4 Resultaten Praktijkonderzoek

3.4.1 Inleiding

In deze paragraaf beschrijf ik de resultaten van het praktijkonderzoek. Voor dit onderzoek heb ik een onderzoeksgroepje samengesteld van 5 zwakke, niet dyslectische spellers uit groep 5. Het groepje bestond uit 4 jongens en 1 meisje. In 2.8.2 staat de voorbereiding voor dit praktijkonderzoek en in bijlage 2 vindt u het verslag van de onderzoeksbijeenkomsten.

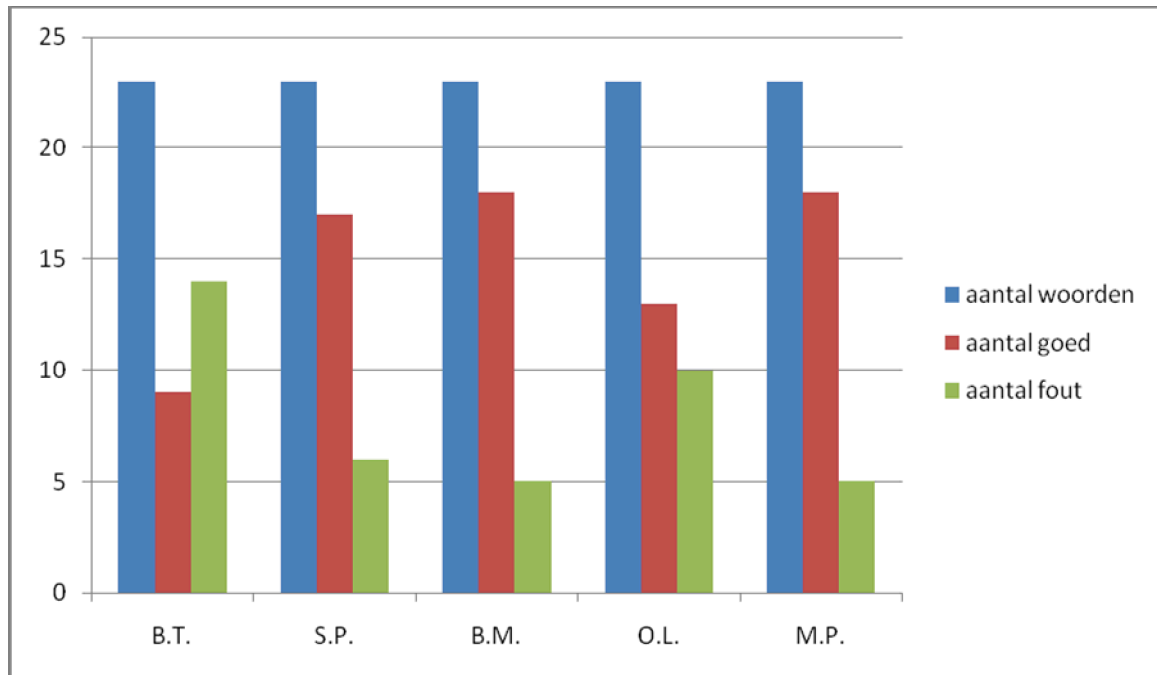
In deze paragraaf komen achtereenvolgens aan bod:

- Het instapdictee (paragraaf 3.2.2).
- Resultaten van de verschillende strategieën tijdens de onderzoeksbijeenkomsten (paragraaf 3.2.3).
- Het einddictee (3.2.4).
- De conclusie van het praktijkonderzoek (3.3).
- De conclusies over het hele onderzoek (3.4).

3.4.2 Instapdictee

Ik ben begonnen met het afnemen van een instapdictee als uitgangspunt (zie bijlage 6). Het dictee is afgenomen bij vijf leerlingen uit groep 5. Deze leerlingen zijn zwak in spelling. In het dictee zitten 23 woorden met de open en gesloten lettergreep.

Hieronder staan de resultaten van dit dictee.

Van de 23 woorden scoren 2 leerlingen minder dan de helft goed, 3 leerlingen scoren meer dan de helft goed. Er zijn tussen de 5 en 14 fouten gemaakt.

3.4.3 Resultaten van de aangeboden strategieën

Strategie 1 Klankgroepen lopen en woorden leggen met losse letters

Drie leerlingen geven aan dat ze door middel van deze oefeningen beter in de gaten hebben waar de regel over gaat. Twee leerlingen vinden het net zo moeilijk/makkelijk als de regel toepassen in het hoofd. Ze vinden het allemaal wel een stuk leuker om het op deze speelsere manieren te doen.

Strategie 2 Oefenen met tekst van Nieuwsbegrip

Alle vijf leerlingen zijn enthousiast om op deze manier met spelling bezig te zijn. Ze hebben de tekst al een paar keer gelezen, dus voor de wat zwakkere lezers is het ook geen probleem.

Strategie 3 'Zo leer je kinderen lezen en spellen' van J. Schraven

Eén leerling geeft aan dat hij nu eindelijk snapt hoe hij de regels moet toepassen. Hij is erg enthousiast. Ze vinden het allemaal een goede manier en willen hier wel mee oefenen. Eén leerling vindt het wel erg leuk om te doen maar ook moeilijk.

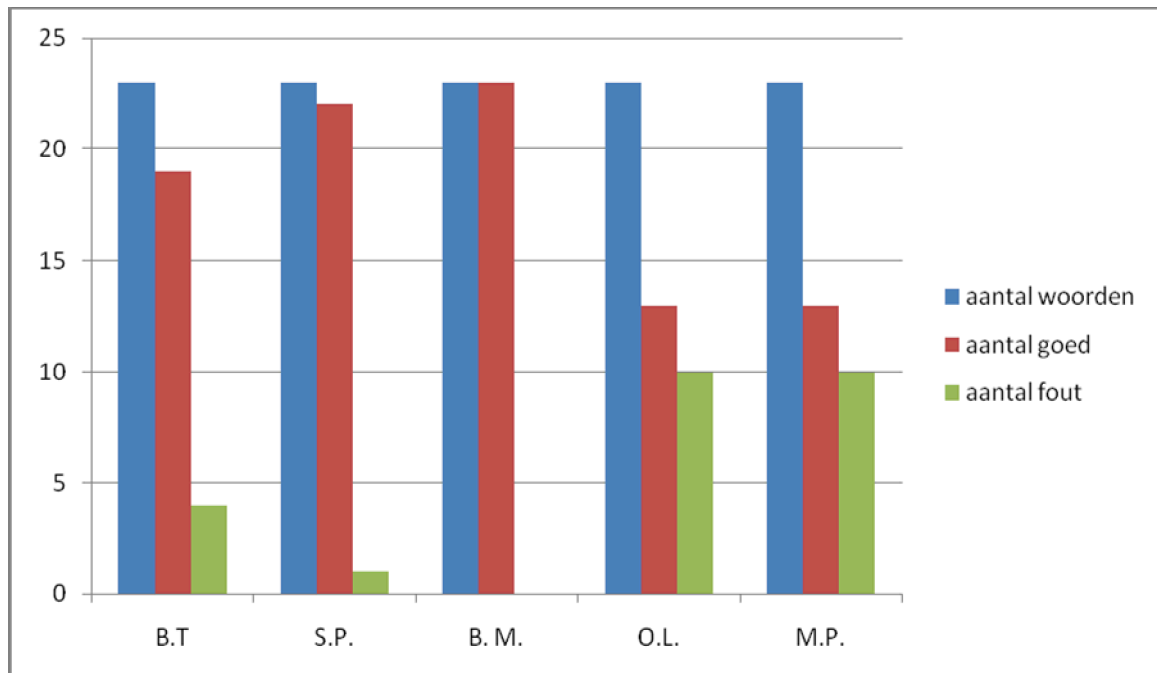
Strategie 4 Herhaling van de regels

Op mijn vraag of het steeds herhalen van de regels helpt om ze beter te onthouden zegt iedereen volmondig 'Ja'. Uitspraken hierover zijn: 'Je blijft er dan beter aan denken' en 'dan zit het beter in je hoofd'. Iedereen ziet dat het benoemen van de stappen steeds makkelijker gaat door het vaak te herhalen. Ze krijgen meer zelfvertrouwen. Dat kan ik zien aan de praatjes die ze krijgen en het gemak waarmee ze mijn opdrachten willen vervullen. De groep vindt het ook heel fijn dat ze op verschillende manieren met spelling bezig zijn. O. zegt: "Als je het op een leuke manier leert, blijft het beter hangen en deze manieren van jou vind ik leuk." Dit wordt door de rest ook gevonden. Dat herhaling erg belangrijk is wordt duidelijk na de meivakantie. We hebben elkaar dan drie weken niet gezien en iedereen geeft aan dat de lessen een beetje weggezakt zijn. Als ik noem wat we hebben gedaan komt het bij de groep weer boven en kunnen ze weer meepraten. Daar moet ik wel tijd aan besteden. Dit laat zien hoe belangrijk ophalen en activeren van voorkennis is.

Strategieën die het meest aanspreken

Op de vraag welke strategieën het meest aanspreken geven de leerlingen het volgende aan. M. en O. hebben het meest baat gehad bij het lopen van de woorden en ZLKLS het fijnst. Hij zegt dat hij het nu beter snapt. S. vertelt dat ze alles al bij de remedial teacher had geleerd, dat ze eigenlijk met de klankvoet werkte, maar dan zonder het plaatje van de klankvoet erbij. Ze vindt het het fijnst om het in haar hoofd te doen. BT vond alle strategieën fijn, maar ook nog steeds moeilijk.

3.4.4 Einddictee (zie bijlage 6)

Het einddictee is afgenomen bij zes leerlingen. Drie leerlingen zijn erg vooruit gegaan. Zij hebben meer dan 70% verbetering laten zien t.o.v. het instapdictee. Twee leerlingen laten geen verbetering zien. Zij geven allebei aan dat ze de regels vergeten zijn na de vakantie. Er was ook al drie weken niet regelmatig geoefend.

3.4.5 Conclusie praktijkonderzoek

Mijn onderzoeksvraag voor het praktijkonderzoek was:

Kan ik voor de spellingsregel van de open en gesloten lettergreep strategieën aanbieden, zodat de regel beter onthouden en toegepast wordt door de leerlingen?

Bij vergelijking van het instapdictee met het einddictee is er bij 60% van de groep duidelijke verbetering ontstaan na de aangeboden strategieën en het herhalen van de regels. Hierbij moet ik wel vermelden dat de onderzoeksgroep maar uit vijf leerlinge bestond. Door de regels zowel auditief, visueel als motorisch aan te bieden is het hele zijn van de leerling bezig met de spellingsregels. Elke leerling kan de strategie nemen die voor hem het best voelt en werkt. Door deze strategieën regelmatig te herhalen worden de regels duidelijk en gaat het zelfvertrouwen van de leerlingen om de regels goed toe te passen omhoog. Hierdoor gaan de resultaten omhoog en vinden de leerlingen het leuk om te spellen.

3.5 *Algemene conclusie: antwoord op de onderzoeksvraag*

Door literatuuronderzoek, methodevergelijking, enquêtes en praktijkonderzoek heb ik een goed beeld gekregen van de spellingsregels van de open en gesloten lettergreep, de problemen die zich daarbij voordoen, de verschillende strategieën die aangeboden kunnen worden en hoe leerlingen deze strategieën ervaren. Hierdoor heb ik een antwoord op mijn onderzoeksvraag en de deelvragen gekregen.

Het eerste deel van mijn onderzoeksvraag is:

wat is de essentie van de spellingsregels van de open en gesloten lettergreep?

Vanuit de literatuur, de methodevergelijking en de enquêtes heb ik hier een antwoord op gekregen. De essentie van de regel van de open lettergreep is dat je twee klinkers hoort maar er maar één schrijft. Die van de gesloten lettergreep is dat je na een korte klank twee medeklinkers schrijft.

Het tweede deel van de vraag was:

hoe kan ik als remedial teacher deze regels zo aanbieden dat de leerling deze op een correcte wijze toepast?

Door literatuur, methodevergelijking en enquêtes heb ik deze vraag beantwoord. en door het praktijkonderzoek heb ik het getoetst. Door verschillende strategieën aan te bieden die naast de methode gebruikt kunnen worden, kijk ik welke strategie het best bij de leerling past en kan ik op die manier de regels uitleggen en inoefenen totdat de regels geautomatiseerd zijn.

Mijn eerste deelvraag was:

Wat zijn de voorwaarden om de regel goed toe te kunnen passen?

De leerling moet weten wat een klinker, een medeklinker en een klankgroep is.

Daarnaast moet ze weten hoe een woord in klankgroepen verdeeld wordt en welke klankgroep eindigt op een korte of lange klank. Als laatste is het belangrijk om een korte en lange klank te kunnen benoemen.

De volgende deelvraag was:

Welke methoden worden aangeboden om deze regels aan te leren?

Er zijn veel methoden en methodieken die gebruikt worden om deze spellingsregels aan te leren. Ik heb twee methoden en drie methodieken op een aantal punten met elkaar vergeleken in de methodenvergelijking.

Mijn laatste deelvraag was:

Wat zijn de ervaringen van professionals (bijv. remedial teachers, leerkrachten) over de aangeboden methoden om deze regel aan te leren?

Een groot verschil tussen de methoden en methodieken is dat de methoden de regels in één keer aanbieden en de methodieken dit stapsgewijs doen waarbij de zwaartepunt ligt bij het automatiseren van de stappen door herhaling. Pas als de stap is geautomatiseerd gaat men over tot de volgende stap. Remedial teachers en leerkrachten vinden dit laatste dan ook grote winst voor het aanleren van deze spellingsregels aan kinderen die zwak spellen.

Vanuit de literatuur is naar voren gekomen dat de spellingsregels voor de open en gesloten lettergreep niet simpel zijn. De leerling moet aan een aantal voorwaarden voldoen om de regels goed te kunnen toepassen. Hier wordt weinig aandacht besteed vanuit de spellingmethoden. De regels worden snel achter elkaar aangeboden en snel met andere spellingsregels door elkaar geoefend en herhaald. Dit kan problemen opleveren voor de zwakke speller. De remediërende methoden oefenen de verschillende stappen waarbij de eerste stap eerst geautomatiseerd moet zijn om vervolgens aan de volgende stap te beginnen. Dit geeft betere resultaten.

Vanuit mijn eigen praktijkonderzoek kan ik concluderen dat het aanbieden van verschillende spellingstrategieën waarbij verschillende zintuigen worden aangesproken resultaat en veel plezier oplevert. Het op verschillende manieren bezig zijn met de regels maakt dat deze geïntegreerd worden. Het herhalen van de afzonderlijke stappen in dit proces is significant om de regels goed te kunnen toepassen. Doordat ik in mijn onderzoeksperiode een vakantie had zitten waardoor ik drie weken niet met de groep heb kunnen werken, constateerde ik daarna dat de stof bij een deel van de groep was weggezakt. Bij de methode Taal op Maat zit de zomervakantie van 6 weken direct na het aanbieden en drie weken oefenen van de regel.

De belangrijkste conclusie is:

Het is erg belangrijk om te zorgen dat de leerling voldoet aan de volgende voorwaarden:

- klinkers en medeklinkers kunnen benoemen
- begrip klankgroep kennen
- woorden in klankgroepen kunnen verdelen
- lange en korte klanken kunnen horen en benoemen beheersen

alvorens ze de regels van de open en gesloten lettergreep aangeboden krijgt.

Daarna is het voor leerlingen die zwak spellen significant dat ze de regels van de open en gesloten lettergreep stapsgewijs aangeboden krijgen op een manier die hen aanspreekt, waarbij per stap net zo lang geoefend wordt totdat deze geautomatiseerd is. Voor de leerkracht/ remedial teacher hier de taak om uit te zoeken bij welke strategie de leerling het meest gebaat is.

Voor mijzelf als remedial teacher heeft dit onderzoek als resultaat, dat ik nu weet waar de problemen zitten wat betreft de regels van de open en gesloten lettergreep en welke strategieën er zijn die ik kan gebruiken. Ik zal met elke leerling die bij mij in behandeling komt uitzoeken welke strategie het meest aanspreekt en daarmee aan de slag gaan. Alle leerlingen zullen deze regels moeten leren toepassen, maar elke leerling is uniek dus zal het op zijn eigen manier doen. En dat maakt het werk zo mooi.

4. Discussie en aanbevelingen

4.1 Inleiding

In dit onderzoek heb ik zicht gekregen op verschillende methoden en methodieken die de regels van de open en gesloten lettergreep aanbieden. De methoden vragen aan de leerling de regels snel te automatiseren. De methode Taal op Maat is een prima methode maar kan voor leerlingen die zwak zijn in spelling erg snel gaan, zeker omdat tussen het aanbieden en de herhalingslessen een periode van zes weken vakantie zit.

4.2 Punt van discussie

- **Biedt de regels van de open en gesloten lettergreep voor het eerst aan in groep 5.** Je hebt dan een aaneensluitende periode waarin je de regels kunt aanbieden en automatiseren.
- **Gebruik een signaalwoord voor de open lettergreep die auditieve verwarring uitsluit.** Het signaalwoord 'Toren' heeft geen duidelijke 'oo'. Dit kan al verwarring scheppen. Denk aan woorden als *bomen* of *water*. Hier is de lange klank oo en aa goed te horen.

4.3 Aanbevelingen

Door stapsgewijs de regels aan te bieden lukt het wel om de regels te automatiseren en worden de problemen en verwarring omtrent deze regels een heel stuk minder of verdwijnen. Hiervoor zal de leerkracht mijn inziens de volgende stappen moeten inbouwen tijdens het aanbieden van de regels:

- Controleer voordat je de regel aanbiedt of alle leerlingen aan de voorwaarden voldoen.
- Bied de regel stapsgewijs aan en herhaal de stap totdat die bij iedereen geautomatiseerd is.
- Niet alle leerlingen zijn auditief ingesteld. Gebruik daarom verschillende strategieën zodat alle leerlingen de regels begrijpen en correct toe kunnen passen.

- Om ervoor te zorgen dat de regels snel worden geautomatiseerd kun je ze in verschillende lessen terug laten komen; denk bijvoorbeeld aan Nieuwsbegrip, gymles of tekenen.
- Herhalen is het belangrijkste. Je zou elke ochtend kunnen beginnen met het herhalen van de stap waar je mee bezig bent.
- Maak spelling leuk en afwisselend. Denk creatief en ook op het internet is veel te vinden op dit gebied.
- Het allerbelangrijkst: blijf de leerling zien als uniek mens. Met eigen talenten en gebieden waarop hij het best leert. Probeer hierop aan te sluiten binnen de mogelijkheden die je hebt.

Tot slot... denk nog eens terug...

Jean Piaget die stelde dat kinderen tussen de 7 en de 10 jaar bij het leren nog meer gebonden zijn aan het concreet waarneembare. Dit betekent o.a. dat zij nog niet in staat zijn om met regels te werken, zoals die bv. in de spelling gehanteerd worden. Spelenderwijs aanleren ligt dan misschien dichterbij hun beleving.

5. Reflectie

Ik ben begin dit jaar (2010) begonnen met de opleiding Remedial Teacher. Ik doe de 2-jarige opleiding in één jaar zonder onderwijsachtergrond. Dit betekende dat ik begin september moest beslissen wat mijn onderwerp voor mijn meesterstuk zou worden, terwijl ik nog geen module gehad had. Dat was voor mij een moeilijk moment. Hoe ga ik bepalen waar ik me in ga verdiepen terwijl ik nog eigenlijk heel weinig weet?

De afgelopen jaren heb ik gewerkt in de psychiatrie en verstandelijk gehandicaptenzorg en kwam ik voornamelijk in aanraking met gedragsproblematiek. Het zou een makkelijke keus zijn om een onderwerp te kiezen wat hier mee te maken had. Voor mij is dit een reden geweest om te kiezen voor een onderwerp waar ik nog niets van af wist. Dit is een grotere uitdaging en hier zou ik meer van leren voor mijn werk als remedial teacher.

Een grote uitdaging was het zeker. Ik heb er lang over gedaan om te beginnen. Waar moest ik beginnen was een vraag die me lang bezig hield en in de materie thuis raken vergde ook tijd. Door gesprekken op mijn stageschool kwam ik aan mijn onderwerp: de problemen die zich voordoen bij het aanleren van de spellingregel van de open en gesloten lettergreep. Dit bleek een erg interessant onderwerp te zijn waar ik me bijna blanco op heb geworpen.

Mijn onderzoek had ik snel in mijn hoofd zitten. Dat mijn praktische kant beter ontwikkeld is dan mijn theoretische werd weer eens erg duidelijk. Maar naarmate de tijd vorderde kwam ik steeds beter in het onderwerp te zitten en kreeg ik het onderzoek op papier. Ik merk, dat ik de laatste jaren weinig geschreven heb en mijn leerpunt dat ik meeneem is dan ook het helder en concreet formuleren van teksten. Ik heb een goed beeld gekregen waar het kernprobleem zit bij de spellingsregels die ik onderzocht heb en weet nu hoe ik, als remedial teacher, dit probleem aan kan pakken.

Boeken

- Ruijsenaars, W. ea (2009). Geregeld. Leuven. Den Haag. Acco.
- Braams & Partners bv (1995). Deventer.
- Metz, M. en van de Kamp, A. (2005). Spiekboek. Tilburg. Zwijsen BV.
- Taal op Maat (2004). Handleiding spelling. Wolters-Noordhof bv. Groningen/Houten.
- Blok van der Velden, M., Greevenbosch, M., Janssen, K., [et al.] (2002-2008). Taaljournaal, Handleiding spelling. Malmberg bv, BAO. Den Bosch.
- Schraven, J. (2004). Zo leer je kinderen lezen en schrijven. St. TGM. Zutphen.
- Stichting schoolbegeleidingsdienst De Zuid-Vallei (2000). Methodiekmap. Ede.

Tijdschriften

- Bosman, A.M.T. (2007). Zo leer je kinderen lezen en schrijven. Tijdschrift voor orthopedagogiek 46.
- Bosman, A.M.T., Orden, G.C. van (2003). Het fonologisch coherentiemodel voor lezen en spellen. Pedagogische studiën. blz. 391-406.

Websites

- Zijlmans, M. Je kunt niet correct spellen als je twaalf bent, <http://taalschrift.org/reportage/005174.html>.
- Dyslexie Centrum Kennemerland, www.dyslexieverklaring.nl.
- http://nl.wikipedia.org/wiki/Geschiedenis_van_de_Nederlandsespelling.
- <http://neon.niederlandistik.fu-berlin.de/nl/nedling/taalgeschiedenis/spelling>.
- <http://www.zwijsen.nl/web/VoorSchool/Taal/SpellingSpiekboek.htm>.
- <http://www.youtube.com/watch?v=OOMEjVGZGD8&feature=fvwrel>.

Bijlage 1 De geschiedenis van spelling en leesonderwijs in Nederland

1.1 Inleiding

Om te komen tot een goed beeld van de totstandkoming van de regel van de open en gesloten lettergreep wil ik kort kijken naar de geschiedenis van de spelling en leesonderwijs in Nederland.

1.2 De geschiedenis van de spelling in Nederland

De Nederlandse spelling voert terug tot de 6^e eeuw. Uit de 11^e eeuw stamt de zin **Hebban olla uogala nestas hagunnan hinase hi(c) (a)nda thu uuat unbidan uue nu,**

wat vertaald wordt met: *Hebben alle vogels nesten begonnen, behalve ik en jij. Waarop wachten we nu?*

In deze zin komen we al de korte en lange klankregel tegen, althans dat lijkt erop als we kijken naar de woorden **hebban**, **olla**, **hagunnan** en **unbidan**.

In 1851 werd op het Taal- en Letterkundige Congres in Brussel, waarbij zowel Nederland als Vlaanderen vertegenwoordigd waren, besloten tot een groots opgezet project: het samenstellen van het Woordenboek der Nederlandsche Taal (WNT), een groot woordenboek waarin de Nederlandse woordenschat van de voorbije eeuwen beschreven moest worden. De vraag was in welke spelling het boek geschreven moest worden. Er werd dan ook besloten om een speciale woordenboekspelling op te stellen, waarin de verschillende, op dat moment gangbare, spellingsvormen werden gebruikt. Deze spelling werd opgesteld door de taalgeleerden Mathias de Vries en L.A. te Winkel. In 1863 publiceerde Te Winkel de resultaten in *De grondbeginselen der Nederlandsche spelling. Ontwerp der spelling voor het aanstaande Nederlandsch Woordenboek*. Deze spelling bleek zo aan te slaan, dat in 1870 werd besloten het in het onderwijs in te voeren en de regering nam de spelling over in 1883.

Veel schrijvers en dichters aan het begin van deze eeuw bleven, het eigenzinnige voorbeeld van Bilderdijk en Multatuli uit de vorige eeuw volgend, hun eigen spelling schrijven. Toch bracht dit geen rust in de spelling. Het debat hierover werd in gang gezet door een opstel van Dr. R. A. Kollewijn, die leraar Nederlands was in Amsterdam, in het tijdschrift *Vragen van den Dag* (1891). Hij schrijft hierin:

‘Vangen wij maar dadelijk aan met de tirannieke, onverdraagzame, dikwijls onberekenbare Nederlandse spelling voor de rechterstoel van het gezond verstand te dagen, en te beschuldigen van eindeloze plagerijen, waardoor iedere Nederlander die de pen hanteert, dag in dag uit wordt gekweld.’

R.A. Kollewijn, 1891.

Het opstel vond zoveel weerklank, dat Kollewijn de voorstanders kon samenbrengen in een *Vereniging tot Vereenvoudiging van onze Schrijftaal* (1894), later herdoopt tot *Vereniging tot Vereenvoudiging van onze Spelling* (1925). De vereniging had vooral kritiek op het etymologische beginsel (de Regel der Afleiding) van De Vries en Te Winkel. De voorstellen van de vereniging werden samengevat in enkele regels, die

echter niet zonder problemen werden vastgesteld. Spelvormen zoals *admieniestrasie*, *personaazje*, *natsjionaal* zijn in de uiteindelijke negen regels niet opgenomen (1902). De regels van de open lettergreep zijn hierin opgenomen, namelijk regel 1 en 2.

1. Geen verdubbeling van e in open lettergreep, behalve op wordeinde: delen, twee, enz.
2. Geen verdubbeling van de o in open lettergreep: lopen, zo, enz.

1.3 De geschiedenis van het leesonderwijs in Nederland

Tot het eind van de 18^e eeuw was het leesonderwijs gericht op het spellend leren lezen. In 1784 werd de Maatschappij tot Nut van het Algemeen opgericht. Zij wilde zorgen voor gratis onderwijs en maakte van het leesonderwijs een serieuze zaak. Klassikaal onderwijs werd ingevoerd. Doordat de leerlingen niet meer om de beurt bij de meester kwamen om hun lesje op te dreunen werd de behoefte aan een andere methode groot. In 1791 ging J.J.Schneither een weddenschap aan met een commissie van de Maatschappij tot Nut van het Algemeen. Hij gaf zeven kinderen die nog geen letter konden lezen 60 uur leesonderwijs met een klankmethode, en de kinderen konden teksten die ze nog nooit hadden gezien vlot lezen. Een resultaat dat kinderen in het traditionele (spel-)onderwijs soms pas na jaren leverden. Toch waren veel leraren angstig om over te stappen naar een andere leesmethode en werd het spellend leren lezen nog lang onderwezen. Wel werden er nieuwe materialen ontwikkeld die gebaseerd waren op de klankmethode P.J.Prinsen maakte nieuw lesmateriaal, de leestafels en in 1817 publiceerde hij zijn 'Leerwijze om kinderen te leren lezen'. In 1866 verscheen het boek 'De eerste trap' van H. Bouman. In deze methode werd de klank afgeleid van het woord. *'In tegenstelling met de leerwijze van Prinsen, waarbij de leergang in hoofdzaak synthetisch is, is de methode Bouman bij het aanleeren der letters zuiver analytisch, doch de letters worden onmiddellijk tot woorden verbonden en daarom spreekt men hier van analytisch-synthetisch.'* (Uit Koonings, 1898. In 1880 werd de methode verbeterd en heeft model gestaan voor andere methodes. De klankmethode was geboren en tot nu toe wordt deze gebruikt.

Zo zien we dat regels van de open en gesloten lettergreep en het spellen d.m.v. klanken al heel lang bestaan.

In de jaren die volgden zijn er veel spellingsmethodes ontwikkeld. Elke methode heeft iets unieks toegevoegd en zal zich daardoor een beetje onderscheiden van de rest. Ik ben op zoek gegaan naar methodes en kwam erachter dat er heel veel verschillende methodes zijn. Net zoals het voor mij moeilijk was om er een aantal te selecteren voor dit onderzoek, zal het voor scholen moeilijk zijn om de beste methode voor hun leerlingen eruit te kiezen.

Bijlage 2 Verslag onderzoeksbijeenkomsten

1^e bijeenkomst (02-03-'11)

Lesoverzicht van deze bijeenkomst:

- Kennismaking met de groep.
- Uitleg van onderzoek.
- Woorden benoemen met de open en gesloten lettergreep.
- De woorden in klankgroepen verdelen door in de ruimte de woorddelen te vertalen in stappen. Een lange klankgroep is een grote stap, een korte klankgroep is een kleine stap.
- Met plastic letters woorden met een open lettergreep leggen en die hakken door de klankgroepen uit elkaar te leggen.
- Evaluatie met de groep.

De leerlingen en ik maken kennis met elkaar. Ik leg uit wat we gaan onderzoeken in de komende 6 bijeenkomsten en dat zij een belangrijke rol hierin hebben. Ze zijn enthousiast en vinden het wel stoer om belangrijk te zijn.

Deze eerste bijeenkomst praten we over de korte en lange klankregel en constateren dat iedereen het een lastige regel vindt. Deze bijeenkomst gaat we beginnen met de open lettergreep.

Ik begin met de voorwaarden om deze regel goed te kunnen passen:

1. Klinkers en medeklinkers kunnen benoemen en onderscheiden
2. Woorden in klankgroepen kunnen verdelen
3. Korte klanken en lange klanken kunnen horen en benoemen

Ad 1. Ik vraag iedereen de klinkers te benoemen, daarna 5 medeklinkers. Dit beheersen ze allemaal.

Ad 2. Ik zeg een woord waarbij ik de lange klank benadruk. De groep zegt hem na. Dit doen we een paar keer en dan mogen ze om de beurt een woord met een lange klank zeggen.

Ad 3. Om de woorden in klankgroepen te verdelen laat ik de groep de volgende oefening doen. We gaan de **woorden lopen** waarbij de lange klank een grote stap is en de korte klank een kleine stap. Bijvoorbeeld: lo-pen (grote stap, kleine stap). Vervolgens verzinnen de leerlingen allemaal een woord, lopen die, de groep verwoordt de gelopen stappen en de leerling zegt zijn woord. We controleren met de groep of het woord overeenkomt met de gelopen stappen.

We gaan aan tafel zitten. Ik heb allemaal **losse gekleurde letters van plastic**. Elke leerling mag een woord met de lange klank verzinnen, de letters zoeken en het woord leggen. We kijken welke woorden gelegd zijn en de leerling van wie het woord is, mag het hakken door het woord in verschillende klankgroepen uiteen te leggen.

Evaluatie

De helft van de groep vindt dat ze door middel van deze oefeningen beter in de gaten hebben waar de regel over gaat. De anderen vinden het net zo moeilijk/makkelijk als de regel toepassen in het hoofd. Ze vinden het allemaal wel een stuk leuker om het op deze speelsere manieren te doen.

2^e bijeenkomst (16-03-'11)

Lesoverzicht van deze bijeenkomst:

- Herhalen van manieren die aangeboden zijn.
- Spellingsregel van de open en gesloten lettergreep ophangen en bespreken.
- Uit de tekst van Nieuwsbegrip van deze week woorden halen met een open lettergreep en daarmee oefenen.
- Evaluatie van de les.
- Afsluiten.

Ik schrijf de spellingsregel van de korte en de lange klank op een grote vellen en plak die op de ramen.

Ik neem nog even de vorige bijeenkomst door en we **herhalen het lopen van de woorden**. Dit keer doen we het met de namen van de kinderen van de groep. Ze komen erachter dat er 2 kinderen zijn met een lange of korte klankregel in hun naam, namelijk Olivier en Sanne. Leuk dat ze dit opvalt.

Ik heb een **tekst van Nieuwsbegrip** gekopieerd en ze allemaal een markeerstift gegeven. De opdracht is zoveel mogelijk woorden waar de lange klank regel van toepassing is uit de tekst te halen en te markeren.

Om de beurt mag iemand een woord uit de tekst noemen. Op het bord schrijf ik het woord op zoals we het horen. Dan mag degene die het woord opnoemde het woord hakken. Dan laat ik hem/haar de regel opnoemen die erbij hoort en deze op het bord uitvoeren. De twee klinkers van de lange klank worden door de leerling verenigd door er één door te strepen of weg te vegen.

Evaluatie

De leerlingen zijn enthousiast om op deze manier met spelling bezig te zijn. Ze hebben de tekst al een paar keer gelezen, dus voor de wat zwakkere lezers is het ook geen probleem.

3e bijeenkomst (23-03-'11)

Lesoverzicht van deze bijeenkomst:

- Herhalen van manieren die aangeboden zijn.
- De open lettergreep aanbieden volgens de klankvoet methodiek.
- Evaluatie van de les.
- Afsluiten.

In deze bijeenkomst wil ik een deel van de methodiek van José Schraven (ZLKLS) aanbieden.

De leerlingen staan al te wachten, zeer gemotiveerd.

Ik neem de vorige bijeenkomsten nog een keer door, laat de regel van de open en gesloten lettergreep herhalen door de leerlingen.

Dan hang ik een vel papier op en ga de methodiek die José Schraven (zo leer je kinderen lezen en spellen) wat betreft de open lettergreep uitleggen.

Boven aan het blad schrijf ik het woord **lopen**.

De stappen zijn:

1. Hoe hoor je het woord?
LOOPEN
2. Hak het woord in klankgroepen.
LOO - PEN
3. Kijk welke klank aan het **eind van de klankgroep** zit.
LOO zit aan het eind van de klankgroep.
4. Zet die klankgroep **LOO** in de **klankvoet**.
5. Zet de laatste klank **OO** in de **klankteen**.
6. In welke straat woont deze klank?
 - In de lange klankstraat
 - In de korte klankstraat
 - In de 2-tekenklank en medeklinkerstraat
7. De klank **OO** is een **lange klank** en woont dus in de **lange klank straat**.
8. Wie is de baas in de lange klank straat?
Het is de **tekendief**.
Wat doet de tekendief?
Die haalt één letter van de lange klank weg.
Dus van de **OO** wordt er **één weggehaald**.
Dan blijft er O over.
Het woord wordt dan zo geschreven: **LOPEN**.

Ik herhaal deze stappen met 3 woorden met de leerlingen. Dan vraag ik ze om de beurt met een woord de stappen te doorlopen. Dit gaat goed. De volgende stap is dat de leerlingen een stuk tekst krijgen. Dit is een stuk tekst uit de methode Taal op Maat, uit het blok waarin de lange klank regel wordt aangeboden. Met een rood potlood mogen ze de woorden, die vallen binnen de open lettergreep regel, onderstrepen. Dan mogen ze een woord kiezen en die volgens de stappen uitschrijven. Daarna mogen ze zelf een woord bedenken en die volgens de stappen uitschrijven. Om de beurt mogen ze laten horen wat ze hebben gedaan. Ze doen het goed. Na elke uitleg geven we een applaus. Eén jongen snapt het nog niet, de anderen wel. Deze jongen snapt de regel wel, kan de stappen goed uitvoeren, maar heeft niet goed begrepen welke woorden er binnen de lange klank regel vallen. Als hij zelf een woord mag uitkiezen kiest hij voor 'maag.' *Dit is voor mij even een lastig moment. Ik moet nu een keuze maken. Het liefst zou ik hem apart nemen en hem precies uitleggen welke woorden binnen de lange klank regel vallen. Gezien de tijd en de aard van dit onderzoek kies ik ervoor om het niet te doen.* Ik zal de leerkracht melden dat deze leerling extra instructie nodig heeft op dit onderdeel. In mijn tijd met hem zal ik proberen om dit stukje mee te nemen, maar ga er niet specifiek op in.

De groep vraagt zelf of ze thuis ook mogen oefenen. Ik maak een map voor ze, met een uitlegbrief en oefen woorden. Ik vraag ze hierin om elke dag één of meer woorden te oefenen op de manier die we vandaag behandeld hebben. Volgende week nemen ze de map mee terug. De tijd is te kort om ook de korte klank op deze manier aan te bieden en ik vind het eigenlijk ook beter om deze twee regels te splitsen. Nu kunnen ze oefenen met de lange klank woorden en volgende keer ga ik met de korte klank woorden beginnen.

Evaluatie

Een jongen geeft aan dat hij nu eindelijk snapt hoe hij de regels moet toepassen. Hij is erg enthousiast. Ze vinden het allemaal een goede manier en willen hier wel mee oefenen. De jongen die het nog niet zo snapt vindt het wel erg leuk om te doen maar ook moeilijk.

4^e bijeenkomst (06-04-'11)

Lesoverzicht voor deze bijeenkomst:

- Huiswerk bespreken.
- Herhalen van manieren die aangeboden zijn
- De gesloten lettergreep aanbieden volgens de klankvoet methodiek.
- Evaluatie van de les.
- Afsluiten.

De leerlingen zijn trots op hun huiswerk. Allemaal hebben ze erg hun best gedaan en één jongen heeft het zelfs met zijn moeder samen gedaan. Erg fijn om te zien hoe gemotiveerd ze allemaal zijn. De resultaten zijn er ook naar! Allemaal goede lange klankwoorden. De jongen die het de vorige keer nog niet goed snapte heeft nu ook woorden als daar, boos en dergelijke opgeschreven. Hij moet echt opnieuw beginnen. Ik complimenteer hem met de woorden die wel goed zijn en leg hem uit waar het om draait. De rest van de groep complimenteer ik ook. Ik ga met de groep nog een keer een aantal woorden lopen om die ene jongen te laten weten om welke woorden het gaat. Dan ga ik de groep de regel van de gesloten lettergreep uitleggen. Op dezelfde manier als de lange klankregel.

Boven aan het blad schrijf ik het woord **ridder**. De stappen zijn:

1.Hoe hoor je het woord?

rider

2.Hak het woord in klankgroepen.

ri-der

3.Kijk welke klank aan het **eind van de klankgroep** zit.

ri zit aan het eind van de klankgroep.

4.Zet die klankgroep **ri** in de **klankvoet**.

5.Zet de laatste klank **i** in de **klankteen**.

6.In welke straat woont deze klank?

- In de lange klankstraat
- In de korte klankstraat
- In de 2-tekenklank en medeklinkerstraat

7.De klank **i** is een **korte klank** en woont dus in de **korte klank straat**.

8.Wie is de baas in de lange klank straat?

Het is de **dubbelzetter**

Wat doet de dubbelzetter?

Die zet er nog een zelfde medeklinker bij.

Dus van de **d** wordt er **nog één bijgezet**.

dd.

Het woord wordt dan zo geschreven: **ridder**

Ik zeg een aantal woorden die we samen op bovenstaande manier analyseren.

Dan geef ik iedereen een eigen woord die ze volgens bovenstaande manier opschrijven. Daarna mag iedereen vertellen hoe zijn woord geschreven wordt en waarom. Ik merk dat ze door steeds herhalen in een ritme komen en de stappen komen steeds vlotter uit hun monden. Heel mooi om te zien dat het inslijt. Ik oefen nog met lange en korte klank woorden en dat gaat ook goed. Dan is het tijd.

Evaluatie

Iedereen ziet dat het benoemen van de stappen steeds makkelijker gaat. Ze krijgen meer zelfvertrouwen. Dat kan ik zien aan de praatjes die ze krijgen en het gemak waarmee ze mijn opdrachten willen vervullen. De groep vindt het ook heel fijn dat ze op verschillende manieren met spelling bezig zijn. Een jongen zegt: "Als je het op een leuke manier leert, blijft het beter hangen en deze manieren van jou vind ik leuk." Dit wordt door de rest ook gevonden.

5^e bijeenkomst (13-04-'11)

Lesoverzicht voor deze bijeenkomst:

- Herhalen van manieren die aangeboden zijn
- De open en gesloten lettergreep herhalen op de manier van les 3 en 4
- Woorden lopen
- Woorden leggen
- Samen besluiten hoe we de presentatie naar de leerkrachten en ouders gaan doen.
- Evaluatie van de les.
- Afsluiten.

Een meisje uit de groep vertelt dat ze de verschillende manieren om de regels toe te passen maar lastig vindt. Als ik vraag wat zij lastig vindt blijkt dat ze bij een andere remedial teacher ook spelling krijgt. Dit wist ik dus niet. Achteraf kom ik erachter, dat toen ik het lijstje met leerlingen voor dit onderzoek kreeg, de leerkracht van de ene groep ook twee leerlingen uit een andere groep heeft toegevoegd. Op dat moment stond er een invalkracht in die klas in verband met zwangerschapsverlof (net begonnen, maar wel langere tijd aanwezig in die groep). Zij wist dus niet dat mijn leerlinge ook remedial teaching kreeg buiten mijn groepje. Het meisje zelf heeft het niet gezegd en de remedial teacher heeft pas gereageerd toen de leerlinge het te verwarrend vond. Ik heb de remedial teacher aangesproken en die heeft niet eerder gereageerd, omdat haar methode hetzelfde is als die van mij, maar dan zonder plaatjes van de klankvoet, -teen en -straten. Ze wilde wel graag in het groepje blijven. Ik heb met haar afgesproken dat zij de woorden op de manier die haar in de RT geleerd is mag verwoorden. Ze vindt de plaatjes erbij verwarrend, heeft het liever auditief. Goed om te zien. Nu heb ik een aantal leerlingen die er echt baat bij hebben, één die terug naar de basis moet, maar wel de methodiek aanspreekt, en

één die methodiek wel aanspreekt, maar dan zonder de illustraties. De methodiek werkt, maar per individu moet gekeken worden of dit aanslaat. Net als met alle andere vakken. Ik herhaal alle manieren die we de afgelopen weken hebben gedaan. Regel benoemen, woorden lopen, woorden leggen, woorden uit teksten halen en klankvoet methodiek. De presentatiebespreking komt volgende keer in verband met de tijd. Het gesprek met S had prioriteit.

Evaluatie

Ik heb besloten dat ik niet nog meer manieren ga bedenken, dit is genoeg voor de groep. Het moet wel overzichtelijk blijven en niet verwarrend worden. Ik deel dit met de groep en die zijn het er mee eens. Na de vakantie gaan we nog een keer herhalen en dan gaan we het instapdictee herhalen. Ze vinden het spannend.

6^e bijeenkomst (09-05-'11)

Lesoverzicht voor deze bijeenkomst:

- Even bijpraten over de vakantie
- Herhalen van manieren die aangeboden zijn
- Oefenen met een aantal woorden
- Instapdictee opnieuw maken
- Samen besluiten hoe we presenteren naar leerkrachten en ouders.
- Evaluatie van de lessen
- Afsluiten

Iedereen geeft aan dat de lessen een beetje weggezakt zijn door de vakantie (we hebben elkaar 3 weken niet gezien). Als ik noem wat we hebben gedaan, komt het bij de groep weer boven en kunnen ze weer meepraten. We oefenen met een aantal woorden en daarna komt het grote dictee moment. Ik geef hetzelfde dictee als bij de 1e bijeenkomst (bijlage 1.1). Eén jongen is wat onrustig en kan zich niet goed concentreren. Hij weet niet waarom. Na het dictee praten we over een toneelstukje wat één van de leerlingen heeft bedacht. Het laat zien wat we hebben gedaan. We spreken, gezien de tijd, af dat we hier volgende keer vorm aan geven.

Evaluatie

Ik vraag welke manieren van oefenen met de regels het fijnst waren. M. vond het lopen van de woorden en het oefenen met de klankvoet het fijnst. Hij zegt dat hij het nu beter snapt. S. vertelt dat ze alles al bij de remedial teacher had geleerd, dat ze eigenlijk met de klankvoet werkte, maar dan zonder het plaatje van de klankvoet erbij. Ze vindt het het fijnst om het in haar hoofd te doen.

Bijlage 3 Enquête voor de remedial teachers

Beste RT'ers,

Voor mijn RT opleiding ben ik bezig met mijn meesterstuk.

Ik zou het fijn vinden om antwoord te krijgen op volgende vragen:

1. Welke remediërende methode gebruik jij om de korte- en lange klankregel aan te leren en waarom deze methode?
2. Wat denk jij dat de reden is dat deze regel zo moeilijk beklijft bij zwakke spellers?
3. Wat is naar jouw mening de essentie van deze spellingsregel?

Alvast bedankt voor jullie medewerking

Groetjes, Marjon

Bijlage 4 Enquête voor de leerlingen van groep 5 t/m 8

Naam:

groep:

Hoe wordt de spellingsregel voor de lange en de korte klank genoemd?

De spellingsregel voor de korte klank is:

De spellingsregel voor de lange klank is:

Kun je de spellingsregel van de lange en de korte klank uitleggen?

De spellingsregel voor de korte klank:

De spellingsregel voor de lange klank:

Bijlage 5 Enquête voor de leerkrachten van groep 5 t/m 8

Naam:

groep:

Wat is de spellingsregel van de korte klank?

Wat is de spellingsregel van de lange klank?

Hoe leg je de regel uit? Gebruik je woorden als de dubbelzetter, letterdief of andere benamingen?

Ondervind je moeilijkheden bij het aanleren van deze regel en zo ja, welke?

Overige opmerkingen:

Bijlage 6 Instap- en einddictee

Bijna Carnaval

Over een paar dagen is het **carnaval**, roept Joep.

Mijn vader is een mooie **wagen** aan het **timmeren**.

Ik hoop dat hij heel blijft als hij over een **hobbelige** weg moet rijden.

Ik ga me verkleden als **konijn**, dan kan ik aan iedereen **snuffelen**, zegt Pim.

Dan ga ik verkleed als **kikker**, zegt Linda. Ik ga mezelf helemaal groen **schilderen**.

En ik ga als **piraat**, zegt Joep. Ik maak aan mijn handen twee **haken**.

Op zaterdag gaan wij naar de **optocht** in de stad, zegt Sam.

Dan gooien ze allemaal snoepjes van de wagens, misschien wel een lekkere **babbelaar**.

Bah, die vind ik nou echt **waardeloos**. Nee, ik wil van die grote lollies.

Gelukkig neemt mijn vader altijd een tas mee om ze in te doen.

Ik vind de **muziek** zo **vrolijk** met carnaval, zegt Bram.

En de mensen zijn dan zo **grappig** verkleed. Ik word er **helemaal** blij van!

Ik ga er altijd van **dromen**, zegt Joep.

Dan droom ik, dat ik prins Joep de eerste ben en in zo'n **grote** wagen mag staan.

Iedereen **juicht** en zwaait naar mij.

Als de optocht **afgelopen** is, mag ik dan zeggen welke wagen ik het mooist vond.

Daarna gaan we naar het feest in een **mooie** zaal.

Alle mensen zijn er en maken heel veel **plezier**.

Ze lachen en dansen de hele **middag** door.

Als het feest afgelopen is, gaan we **allemaal** een frietje **happen** met een kroket.

Als we klaar zijn met eten, gaan we naar huis, naar bed, want dan ben ik **super** moe!